

قصویر ابو عبد الرحمن الکردي

چوار پارچه کله عمو خد بیان خ دلایم به هه ورامی

ودرگیز: باقی سه فاری (مسکه (ر)

خەبیام بە ھەورامى

وەرگىرپ: باقى سەفارى (مسگەر)

Institut Kurde de Paris

«ناوەرۆك»

الف) پیشەکى.....	۱
ب) خەبیام بناسین	۷
ج) بەشۇو يەكى - راژەوییەي	۱۰
د) بەشۇو دوى - دەردە و زىيندەگى	۶
ر) بەشۇو يەرى - چارەنۋوس ئىمە جە ئەزەل نويسىيان	۸
ت) بەشۇو چوارى - گەردشى دەوران	۶
ز) بەشۇو پەنجى - زەپى وېلى	۴
ھ) بەشۇو شەشى - ھەرچى پىش ئامە وەش ئامە	۴
و) بەشۇو حەفتى - ھىچەن	۱۸
ئ) بەشۇو ھەشتى - قەيرۇو ئى ساتا زانم نايىئ لىشەنە	۲۴
* بىست روپاىى ئارتۆر كىرىستىيەن سن (دوكىتۆر فەرەيدۇون بەدرەنى)	۴۵

خیام، عمر بن ابراهیم، ۵۱۷-۹۴۳۲

خهیام به ههورامی / خیام نیشابوری [ا]

وهکیر باقی سه‌فاری. (مسگه‌ر)

تهران: احسان، ۱۳۸۸

۱۵۰ ص.

ISBN: 978-964-356-686-9 فیبا ۹

فارسی - کردی

عنوان قراردادی: رباعیات، فارسی - کردی

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۵ق

موضوع: شعر کردی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از فارسی

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۵ق -- ترجمه شده به کردی

شناسه افزوده: صفاری، باقی، ۱۳۳۷ ~ مترجم

الف ۱۳۸۸کمی/۸۸۴۴ PIR۴۶۲۵

۱۳۱۴۰۲۶ ۸۱/۲۲

شماره کتابشناسی ملی

خهیام به ههورامی

❖ ترجمه به ههورامی: باقی صفاری (مسگه‌ر)

❖ ناشر: نشر احسان

❖ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

❖ نوبت چاپ: اول - ۱۳۸۸

❖ چاپخانه: مهارت

❖ قیمت: ۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-356-686-9

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۶-۶۸۶-۹

» دفتر مرکزی: تهران. خ. انقلاب. خ. صحن علیشاه. کوچه تهرانی. پلاک ۳۴ تلفن: ۰۲۶۵۲۷۶۵۵

» فروشگاه: تهران. خ. انقلاب. روبروی دانشگاه. مجتمع فروزنده. شماره ۴۶ تلفن: ۰۲۶۹۵۴۴۰۴

نشر احسان

«یا هوو»

به نامی خودای، تاقی تاقانه ته‌نیا په‌نامان، جه به‌روو یانه

خه‌بیام به هه‌وراصلی

وهرگیز: باقی سه‌فاری (مسگه‌ر)

Institut Kurde de Paris

می گرجه حرامست ، ولی تا که خورد
و آنگاه چه مقدار و کی و با که خورد
هر گاه که این چهار شرط آید جمع
پس می نخورد ، مردم دانا که خورد

مهی ههه چهن حهه رام ، تاکی مهی و هرق
چنه و چنه کی ، یاکهی مهی و هرق
ئه رئی چوار شهرته ، جه می بان سه رجه م
گیلهی نهه و هرق ، ژیرهی مهی و هرق

ابر آمد و باز بر سر سبزه گریست
بی باده گلنگ نمی شاید زیست
این سبزه که امروز تماشآگه ماست
تا سبزهی خاک ماتماشآگه کیست؟

ههور ئامد و سه روو ، سهوزه یوه گردهوا
بی شهراوی سور ، ژیوای کهی ردهوا
ئی سهوزه ئارق ، سهیرانگاو ئیمهن
سهیرانگاو کی بق ، سهوزه مان سهوا؟

گبر فلکم دست بدی چون یزدان
برداشتی من این فلک را ز میان
و ز نو فلکی دگر چنان ساختمی
که آزاده به کام دل رسیدی آسان

ئه‌ر ده‌سم یاواو، به چه‌رخی گه‌ردوون
من پیسه پووشی، که‌رووش ته‌فرووتوون
جه بتو گه‌ردوونه‌ی، تازه وهش که‌روو
مراد وو ئازاده‌ی، حاصل بتو بی چوون

برکوزه گری پریز کردم گذری
از خاک همی نمود هر دم هنری
من دیدم اگر ندید هر بی بصری
خاک پدرم در کف هر کوزه گری

په‌ری گوزه‌رم، که‌وت لای گوزه‌که‌ر
هه‌ر سات جه خاکی، به‌ر ئاری هؤن‌هه
من پی چه‌ما دیم، ئه‌ر نه‌ذیش کوری
خاکوو بابه‌یم لی، مشتی گوزه‌که‌ر

به ناوی خاوه‌نی، هه‌مووشه‌یک

الف- پیشه‌کی

ئه‌وشه‌وکه پینووسم گرتوه‌ته دهست و ئه‌مه‌وی گروگاله‌یک سه‌باره‌ت به خه‌بیام و خه‌یال و شهرا بووومه‌ی و چه‌نگ و باده و خه‌م و په‌هزاره و مه‌ینه‌ت و چه‌رخ و فه‌له‌ک و کات و ساتی عوّمر... بخه‌مه به رچاوی ئازیزتان، شه‌وی شه‌ممه بیست و پینجی خه‌رمانانی هه‌زارو سیسه‌دوو هه‌شتاو شه‌شی هه‌تاویه.

سی سال لمه و پیش، خه‌رمانانی هه‌زاروو سیسه‌دوو په‌نجاو شه‌شی هه‌تاوی له‌وکات و ساتانه‌دا و هکوو خویندکاری کیمیا له‌شاری سنه‌ی قاره‌مان دریژه‌م به خویندن دا و له‌گه‌په‌کی قه‌تارچیانی ئه و شاره‌دا و هک کری نشین نیشته جی بووم و وردہ وردہ له‌گه‌ل فه‌ره‌نگ و ئه‌ده‌بی کوردی خۆم مانووس کرد. له‌وسه‌رده‌مەدا خه‌لک زورترله ئىسته لايه‌نگری كتیب و شیعر و هوّنهر و پوّمان و میزّوو فه‌ره‌نگ و داب و نه‌ریتی خویان بوون. له‌گه‌ل چه‌ن کەس له هاوپی یان سه‌فه‌رەیکمان بؤس‌ابلاغ کردو له وی شریته‌یکی نه‌وهد ده‌قیقه‌ئی (خه‌بیام به‌کوردی ماموستا هه‌زار) مان گیرکه‌وت و له‌گه‌ل خۆمان هینامانه‌و بۆ شاری سنه. زه‌پت سه‌وته‌یکی شرپوله‌مان هه‌بوو رۆزانی هه‌ینی ئه‌و شریتمانه ئه‌خسته سه‌زوو پربه‌دل گوییمان بۆ رائے‌گرت. به‌پاستی ئه‌و شیعرانه‌ی خه‌بیام به‌کوردیه‌ی ماموستاهه‌زارکه به‌شممالی قاله‌مه‌په رازاوه‌ته‌ویه‌کجار دل‌رپین و سه‌رنج پاکیشن. ئه‌ودهم له‌دل خۆمدا قه‌رام بهست که ئه‌گه‌ر رۆژه‌یک هاتوو ژنم هانی و کۆرپه‌یکمان بwoo نیوی خه‌بیامی بۆ هه‌لبژیرم. ده‌سال پاش ئه‌و قه‌راره (۱۳۶۶) ژنم هینا و یه‌کم

مندالمان به کچ دهرجوو (۱۳۶۸) منیش نیوی - ئەندیشه‌ی خه بیام بۆهه‌لبژارد. ئیستا لەم کات و ساتەدا کە خه بیام کردوته ههورامی، ئەندیشه خویندکاری کیمیایە لە زانکوی کوردستان (۱۳۸۶) لە شاری سنه‌ی قاره‌مان هیوادارم ئەندیشه وەک ئافره‌تەیکی زانای کورد سەرکەوی پو دەسکەوتى چاک لە بواری عیلم و هونهرو ئەدەب بق گەل و هوزى بەدی بىئى.

ئەوینه کە سەبارەت بە خه بیام لە دلەما گەشەی کردبوو وە بیروورپای خه بیام سەبارەت بەبۇون و نەبۇون و كۆمەلگا و چاکە و خراپەو پارەپەرەستى و حەق پەرەستى و مەھى پەرەستى و مەقام پەرەستى و درو و دەلهسە خوشەویستى و ئەقین و سروشت و ... وای لى کردم وەک شاگرددەیک پېنۇوس بگرمە دەست و رو باعیەکانی خه بیام بخەمە سەر رینووسى زمانی ههورامی. ماموستاھەزار لەسەرتاپ خه بیام بە کوردىکەيدا ئەفەرمى: من نەھاتووم شیعرەکانی خه بیام لەسەر ماکە فارسیەکان بخەمە سەر ریزمانی کوردى و وشە بە وشەو بەند بە بەند نەگۈرپیوه. نەشم ویستوھ فارسی فېرى کورد بکەم. هاتووم بیروورپای خه بیام خستوھ تە بەرچاوی خوینەران. من وەکوو شاگرددەیکی زور چکولەی ماموستاھەزار پىگای يەکەم هەلبژاردو بەپەرپى هەست و تواناي خۆمەوە هاتووم بەند بە بەند و وشە بە وشە چوارينه کانی خه بیام ھیناۋەتە سەر زمانی ههورامی نەم ویستوھ بیرووباوەپى خه بیام فېرى ههورامی زمانەکان بکەم. ئەوان دەبى خويان بە خویندنى ئەو چوارينانە لە بیرووباوەپى خه بیام تى بگەن و لە ژيانى خوياندا كەلکى باشى لى وەربگەن.

لە وەرگىپانى شىعر بە شىعر هېچ كەس ناتوانى و ناکرى زەرافەت و هونەر و موسىقاو وەزن و رەدىف و قافىيە شىعرە يك بىپارىزى. ئىستا كە بە و شىوه خه بیام خستوھ تە بەر دەستى

ئیوهی ئازیز ھیوا دارم جى رەزامەندى ئیوهی بەریز بیت. بق وەرگیرانى خهیام بە ههورامی لە چواركتىبى خهیام كەلکم وەرگرتوه: ۱- خهیامى سادق ھەدایت ۲- رو باعياتى خهیام يۈگنى بىرلىس (رۇستەم عەلى ئۇف- مۇحەممەدنورى عۆسمانقۇ) مىسىز (۱۹۵۹) ۳- خهیامى ئارتۇركرىستەن سن ، دۆكتر فەرەيدۇونى بەدرەئى. ۴- خهیامى مۇحەممەد عەلى فرووغى لە خهیامى مامۇستاھەزار بىز وەرگیرانى خهیام كەلکم وەر نەگرتوه لە پەرتۇوكانەدا لەھەرسۈينەيک وا خهیام باسى مەى يان بادەي كىرىدىي من بەمەى يان شەراب ھیناومە. رو باعىيەكانى سادىق ھەدایت (۱۴۶) رۇباعىن ھەموويانم كىرده ههورامى. خهیامى يۈگنى بىرلىس (۲۹۳) رۇباعىن كە (۲۵۲) يان بەناوى خهیام ناسراون وە (۴) رۇباعى دىكەيان بەناوى لايەنگرانى خهیام تاوبانگىان دەركىردوھە كە ئوان نەيانوپۈراوە بەناوى خۇيان بىلَاوى بکەنەوە بەناوى خهیام چوارينەكانيان بىلَاو كىردوھە توھو نەيانوپۈراوە لە نیو كۆمەلگادا خۇيان وەدەرخەن.

من (۱۱۶) رۇباعى پەرتۇوکى يۈگنى بىرلىس وە رىگىراوەتە سەر ھەزامى كەپىكەوە (۲۶۰) رۇباعى دەبنى لەپەرتۇوکى ئارتۇركرىستىيەن سن تەننیا (۲۰) رۇباعىم وەرگىراوەتەوە.

ئەو رۇباعيانە كەلەپەرتۇوکى مۇحەممەد عەلى فرووغى (۱۹۲) رۇباعىم بەرچاواكەوت ھەموويانم لەپەرتۇوکە كانى دى چاۋپىكەوت بۇون. سەرچەمى چوارخشتەكىيەكانى ئەوپەرتۇوکە دەبنە (۲۸۰) رۇباعى لەتەواوى ئەوكتىيانەدا دەركەۋى كە ھېننەيک لە چوارينانە تەننیا بە جى بە جى كىردى و شەكان ئالۇو گۇرپيان بەسەردا ھاتوھ وزۇر بەيان يەك مانامان پى رادەگەيىن. زۇر بەي خهیام ناسە كان لايان وايە كە خهیام تەننیا خاواھنى (۲۵۴) رۇباعىيە. ھەرچەن مامۇستا ھەزار (۵۰۰) رۇباعى وەرگىراوە

ته سه زمانی کوردى . كه لەویش پا دەر دەكەوی زقربەی
ھونپاوه کان بەك ماناو مەفھوم پادەگەيىن . دیوانى خهیام
(١٢١) يا (١٤٤) يا (٢٩٣) يا (٥٠٠) يا وەكۆ و ئەو پەرتۇوكەی بەر
دەستان (٢٨٠) دانە رۆباعى بگرىيەتەوە مەبەست تىيە ، مەبەستى
گرىينگ ئەوە يە ئىۋەھى ئازىز لېكۈلنىھەوە قەزاوهتى لەسەربەن .
بەرپىزان ئەوچوار خشتە كيانەي كەڙماھەيان لەناو پەرانىزدا ھاتوه
ھى خهیامى سادىق ھەدایەتن و ئەوانىتەر ھى خهیامى يوقىنى
برتلىسن . خهیام بە ههورامى پىشكەش بەتەواوى ئەدەب دۆستانى
کورد، پىشكەش بەلايەنگرانى بىرۇوباوه پى حەكىم ۇممەر
خهیامى نەيشابۇری . ههورامى بە گورانىھ واتەنشا :

ئارو وەشمان بۇ ، ئەيھوو تاسەوابى
چەرخ چەنى گىلىق، مامەلە و خۇددائى
بەيدى باكەرم، سەيرانوو ويىمان
ئى دۇنیاي تاوسەر، نىمەذانى پىمان

ياقى سەفارى (مسگەر)

ب - خه بیام بناسین

ئه بولفهتح غه یاسمه دین عۆممەرکۆپى ئىبراھىمى نه يشاپورو
مەشھور بە حەكىم عۆممەرە خه بیامى نه يشاپورو. لە سالى
(٤٢٩) مانگى كۆچى (قەمەرى) لە نه يشاپور چاوى ئازىزى بەزىن
پشکووت.

لە سالى (٥١٧) مانگى كۆچى، كۆچى دواشى كرد. حەفتاۋ ھەشت
سال ژياوه. لە وېلىمەتە پايە بە رزە چەن بەھەرى بە كەلک بە جى
ماون: ۱- تە واوکردىنى تە قويىمىي جەلالى لە سەرددەمى سەلتەنە تى
جەلالە الدین مەلكشائى سەلچوقى و خواجه نىزامە المولى
وھ زىرىز ۲- تە واوکردىنى رەسالە نەورۇز نامە وكتىبى
رەقۇزەت قول قلۇوب. ۳- تە ستيرەناسوو فەيلە سووفۇ شاعير بوه،
لە مەنتىقۇو حىيكمەت ھاوشانى بۇوۇھلى سينا ناسراوه. ٤- رىازى
زانۇو عالىم بوه، لە جە بروومقاپىلە شتى نویشى نۇوسىيۇھ سى
گۆشى خه بیام - پاسكال مەشھوروئى خاسوو عامە.

خه بیام وە كۇو رىازى زانەيك :

لە نیوهى دووهەمى سەدەى يازدە و نیوهى يە كەمى سەدەى
دوازدەى زائينىدا، ھىشتاكىتىبە تازە عىلمىيە كان، بە زمانى عەرەبى
دەنۇوسران و ورده ورده وەرگۈرانىيان دەستى پىكىر دبوو. لە ئۇرۇپا
بۇحىساب و كىتاب چۇرتىكەيان بەكاردە بىردى. سەبارەت
بە گەمە و مۇغەمای رىازىش شتىيان دەنۇوسى .

لەم سەرددەمەدا (٤٢٩) ك.م (١٠٤٨) زائينى خه بیام لە
نە يشاپور لە دايىك دەبى. لە ئیرانى بەرلە ئىسلام لە مانگوو سالى
ھەتاوى كەلکيان وەرگرتۇھ، پاش رووخانى ساسانىيە كان وەك
ولاتانى ئىسلامى مانگى كۆچى باودە بىت و تاکۇوت رووک
لە رۇزۇ مانگى يە زىگىرى و ئە سكەندەری كەلکيان وەرگرتۇھ.

بەلا بردىنى مانگى ھەتاوى ببۇو بەھىندى گېرۇو گەرفت

له کار و وباری کشتووکال، که جووتیاران و هئاژه‌لداران له مانگی ههتاوی بزکار و وباری خویان که لکیان و هرده‌گرت. چهن هزکاری دی بوونه هقی ئه و هی که تهقویمی ههتاوی ئیسلاخ بکری. خه بیام وهاوکارانی بوونه هقی ئیسلاخی پرۇزمیری - چه لالی. يه کەم پرۇزی ئه وکاتووسات ژمیره یان يه کەمین پرۇزی نهوروز واته (فهروه‌ردین) دانا. سالی (۴۵۸) کۆچی ههتاوی، سالی سەرەتای دەس پیکردنی تهقویمی چه لالی يا (مەلکى) دانرا.

لە سالهداخه بیام بیستوونز سالان بwoo. لەو تهقویمهدا هەر دەھەزار سال، دوو پرۇزنارپیکی دەبینرى.

ئەرۇزمیرەلەرۇزمیرى (گریگۆری) کەپاش پانسەد سال دواتر دانرا، کەلەدەھەزار سال سى رۇزنارپیکی تىدا يەدەقىقتە. کارەکانى خه بیام لە بوارى ريازىيە وە يە کەم و سەرسۇرەھىنەرن، خه بیام بويەکەم جارلەمېژۇرى ريازىيە وە رايگە ياند: (قەت ناتوانىن مۇعادلەى دەرە جەسى بە يارمەتى خەتكىشۇرۇپەرگارلەھىندىسىدا حەل بکەين. دەلىلى ئەم شەش سىنفە، جگە بە يارمەتى لە تەکانى مەخرووتى رىگاچارە يكى - دىكەن نى). بە كۆششۇرۇتە قالاى زورە وە توانى مۇعادلە دەرە جەسىكەن بە كەلک وەرگىتن لە تىكەمە خرووتى يەكان حەلباتوو ئىمکانى دووجوابىان لىك بىداتە وە ئە وباسى رەقەمى (عەدەدى) بەرددەوام (پەيوەستە) كىردو وۇعەدەدى حەقىقى، شى كردو وە وە، کارەکانى خه بیام سەرەتاي پەيدا بۈون و كامىل بۈونى ئانالىزى ريازىيە. خه بیام بە وزانستەگە يىشتىبوو كە: (ھەرشتە يكى پەيوەستە يَا (مۇرەكەب) و بەرددەوام، لە زەرەپە يە يك پېك نايىت كە چۈلە و چۈلە تر نە كرېتە وە، لە بوارى ريازىيە وە ئەتowanin ھەرشتە يك (مقدار) تابىنېيەيەت چۈلە و چۈلە تر بکەين). خه بیام سەبارەت بە ئەسلى پىنجەمى ئۇقلیدۇس كەسە بارەت بە دوو خەتىي

پاس و هاوشن باس ده کالیکولینه وهی قوولی
له هیندسه داهه يه، خه ته يکی پاستی کيشا وله سه رووبنی ثه و خيته دا
دو و خه تی پاستی رهو به خوار که هاوشنی يه کتر بون
کيشا پاشان وتي:

ثه رله بنی ثه و دو و خيته داخیته يکی هاوشنی خيته يه کم
(لا و لا) ره سم بکه ين چوارگوشه يه يکمان ده بی، که دو و زاويه
هاوشان و به رانبه رهو قائمه و (۹۰) ده رجه ده بی که هه دو و
خه تی ثه ملاوئه ولای - ثه وزاويه يه در يژيان يه کسانه. خه بیام
نه و چوارگوشه يه به چوارگوشه قائم (متساوى الساقين) ناو
برد. خه بیام به که لک و هر گرتن له بورهانی (خه لف) به رابه ری
نه و دو و زاويه يه سه لماندو و ئیمکانی سی حاله تی پیش هينا : ۱ -
زاویه يه حاده ۲ - زاویه يه مؤنفه ریجه ۳ - زاویه يه قائمه خه بیام
له ئسلی هاوئه رزیوه هاوشنی که لکی و هر گرت ووتی: ناتوان
حادده يام مؤنفه ریجه بن. به که لک بعونی کاره کانی خه بیام له
شوینه تردايه، ثه و سی حاله تهی که بز چوارگوشه
دو و قائمه (متساوى الساقين) دانا. سی هیندسه جياوازيان
هه يه: الف - حاله تی زاویه يه (۹۰) ده رجه، ياقائم به رانبه ربه
هیندسه ئوقليديسى. ب - حاله تی زاویه يه حاده،
به رانبه ربه هیندسه لباچفسکى.

ج - حاله تی زاویه يه مؤنفه ریجه، به رانبه ربه هیندسه ريماني.
خواجه نه سيره الدینی تو و سی کاره کانی خه بیام به لاتین
ده رهيناو (ساکرى) ريازى زانی ئيتاليا ويستى سه بارت به
زاویه يه حاده و مؤنفه ریجه، چوارگوشه خه بیام ره تکاته و
كه نه يتوانى. کاره کانی (ساکرى) سه ره تاييه يك بعون بز کاره کانی
(گه وس) و (يانووش) و (بایاري) و (لباچفسکى) که بعون پيکه اتني
هیندسه غه يرى ئوقليديسى. به داخه وه ثه و رق، له زور به

کتبه کانی میژووی ریازیدا، له و چوارگوشیه، به نیوی،
چوارگوشی (ساکری) ناوده بهن. که به حق ده بوایه به چوارگوشی
خه بیام، ناویانگی ده بکردايا. به لی: کاره کانی خه بیام
سره تایه یک بیون بؤناساندنی هیندسهی نائزقلیدسی.

بهناههق نهبوه که خهییام ئاوا فەرمۇویەتى:

«ساقی پیاله‌ی په، بنیه‌لی ده سیم / با عاله‌م بیزار بانی جه
مه سیم / من ئادى زانوو یاگى گرد که سیم / ئیتەر کەنی تەرسوو جە
توفۇو نە سیم»

توفو نہ سیم»

«ساقی خهفهتوو فرهو ناحهزان / مهودرهو زانه جه ویچ
نارهزان / تو به سوز شمشال ئى دونیات بهزان / پەس، بات نەھى و
مهى، ئادىنى نەزان»

خه بیام بیروو باوه پری خوی له چوار چیوهی ئه و شیعرانه بق
دؤستو ولايە نگرانی خوی داناوه. ئه و شیعرانه له سه رده مى
ئه و دابلاونه کراونه ته وه و پاش فه و تی خه بیام شیعره کانی
بلاویوونه ته وه. چوارینه کانی خه بیام به ته و اوی زمانه زیندوه کانی
دۇنیا و هرگیراونه ته وه. ئه و رقباعیانه زورتر بولونه ته هۆی ناسینی
خه بیام به دۇنیا. له سالى (١٨٥٩) زائینى پیتر جرالدى ئینگلیسی
که شاره زای زمانی فارسی بوه، رقباعیاتی خه بیامی و هرگیراوه ته
سەرزمانی ئینگلیسی، بەوشیوه خه بیامی بەئورووپا ناسیوھ
و ئور وو یائیه کانیش ئیرانیان بەناوی خه بیامە وە ئاسیوھ .

بُوچی به ئەبوالفتح غەیاسەالدین عۆممەر-خەبیامیان وتوه
شته يكى روون نىه ، هىنندە يك دەلىن باوکى تەوبلىمەتە پايدە بەرزە
خەيمە دوور بۇه بۇيە نازناواي خەبیامى دەركىردوه . خەبیام
لەسەردەمى خۇيدا بە فەيلەسووف و حۆجەتەوالحەق ناسراوه .
ئەرسەستووس-ئەبارەت بە ئەدەبیات نەفەرمى: لەنىو
كۆمەلگەدارىدەبیات دووئەركى بەسەرشانەوە يە.

یه که میان: له زهت و خوشی گه یاندن به رقی گشتی.
 دووهه میان: ده رس و هر گرتني خه لک له رینگالی نووسراوه کان.
 پهس چوارینه کانی خهیام هم له زهتی رز حیمان پی ده گهین و ه
 هم لبیان ده رس و هر ده گرین. زور له شاعیر و نووسه رانی فارس
 و عه رب و تورک، به تایبہت شاعیرانی کورد و هکو نالی و ناری و
 سه یدی و بیسaranی و ههزار و هیمن و مهوله وی و میرزا اه ولقادری
 پاوهئی و میرزا شفیع و هی تر- له چوارینه کانی خهیام و
 بیروباوه پی ئه و ئیلهامیان و هر گرتوه. شایانی ئه و ههیه
 شاره زایانی فه رهنگ و ئه ده بی کوردی له و باره ذه لی بکولنه وه.
 کاک کوورشی تارمی که خهیامی سادق هه دایه تی بلاؤ
 کردوه ته وه، ئه فه رمی: رو باعیاتی خهیام له هه ستاتا هه زار و دووهه ده گریته وه، به لام ئه وانه که بیروباوه پی خهیام
 را ده گهین، سه رجهم ده گهنه (۱۴۴) رو باعی. بویه سادق
 هه دایه تیش، ئه و (۱۴۴) رو باعیه هیناوه وله بواری جور او جوری
 ژیاندا، ده ستہ بہندی کردون. رو باعیاتی خهیام له م بوارانه دا
 ده دوین: ئیلاهی و سرقشتی، ذونیا و مافیه اش، ده هری، سقوی
 گه ری، خهم و شادی، له زهت و مهینه، به نگی، شه هودت
 بینی، ته ناسوخ و ئیفیونی، وافوری، مه نگی، به نگی، شه هودت
 په رهستی و مورتازی، مادیگه ریولامه زه بی و پهندی و خودایی و
 ئه لواتی و ئه قینی سرقشت و مرووف و هی تر... هیندکه س
 ئه لین: خهیام، هه رسانه یک له سه ر بیروباوه پیکدا بوه، به لام
 به هونینه و هی ئه و شیعرانه خواره وه بقمان ده ر ده که وی که
 خهیام له سه رده می ژیانیدا له سه ر یه ک بیروباوه پی ژیاوه و ئال
 و گوری زور به سه ر باوه پی ئه و ده هاتوه. ئه و چوارینانه
 خهیام ئه و پاستیه مان بق ده سه لمین:

چوارینه کانی سه رده می لاویه تی:

هر چند که رنگ و روی زیباست مرا
چون لاله رخ و چون سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طربخانه خاک
نقاش ازل بهر چه آراس است مرا

هر چه نده ههنم ، ره نگ و رووی زه ریف
گزلم گول ره نگ و بالا به رز ، شه ریف
پهیم مه علوم نه وی ، جه سازخانه خاک
نه قاشی ئه زهل ، چی ره شت ئی حه ریف

امروز که نوبت جوانی من است
می نوشم از آن که زندگانی من است
عیبم مکنید ، گرچه تلخ است خوش است
تلخ است چرا که زندگانی من است

ئارق که توگه و ، جوانی منه
چانه مه نقش وو ، که ژیوای منه
عه بیم مه که ردی ، تاله نو و دشنه
تالیش چوون تالی ، ئی ژیوای منه

چوارینه کانی ، سه رده می پیری خهییام:

افسوس که نامه‌ی جوانی طی شد
و آن تازه بهار زندگانی دی شد
حالی که ورانام جوانی گفتند
معلوم نشد که او کی آمدوکی شد

داخه‌کام نامه و جهوانیم و هر بی
تازه و هارم، به زمسان سه رشی
حالیوه پادی، جهوانیشان وات
پهیم مه علوم نهوى، کهی ئامه و برشی

من دامن زهد و توبه طی خواهم کرد
با موی سپید، قصد می خواهم کرد
پیمانه‌ی عمر من به هفتاد رسید
این دم نکنم نشاط، کی خواهم کرد

من دامنه و پاکی و، هم توبه‌ی دروو
به ریشی چهارمه، شهراوهی و دروو
پیمانه و عۆمریم، یاوا به حهفتا
ئی سات و دش نه بیو، کهی و دشیه‌ی کهروو؟

له کتیبه کانی مونس الاحرار، مرсад العبادی نجم الدین رازی و رهوزه‌هی برلین شیعره کانی خه بیام هاتوون، وه سادق ههدایهت لهوان که لکی و هرگرتوه. به بیرووپای من خه بیام که باسی کات و ساتم بزده کا، ئه وه مان پی را ده گهینی، که قهدری ئهوساته به نرخانه بزانین که تیایدا ده زین و له هه موو ساته یک دهم و چاو و دهس و پی خومان بپاریزین. گویی بق و شهی جوان و پیک و پیک و سوزی بولبول و خورهی ئاوه کان را بگرین. لهوساتانه دا، درق و دزی و حیزی نه کهین، قهدری یه کتر بزانین، که سه یک و هکو و خه بیام ناتوانی هه مووسات به مهستی را بیویری و له هه مانکاتی شدا، فهیله سوق و ئه ستیره ناس و ریازی زانو و حوجه تو الحمق بیت. خه بیام ئه فه رمی: بالهیره دا به هه شته یک سازکهین، یانی شه رئیمه لم دوتیایه دا، بیرو و باوه برو و هه لس و که و تمان له نیو کۆملگا به شیوه یه یک بیت، که زیان به راحه ت و دلخوش تیبه پ بیت، خهم و پهزاره و ناکزکی و هه زاری و زولم و زور و چه وساندنه وهی یه کترله نیوماندا نه مینی، زیان تامه یکی دیکهی ده بی بق هه مووان و دومنیا و هک به هه شتی لی دی، به لام ئیمه ئه و دومنیامانه به کرده وهی خومان. کردوه ته جه حه نته مه یکی ئه و تو که جی حه سانه وهی تیایا به دی ناکهین. پیغه مبهه ریش دروودی خودای له سه ر بیت فه رموویه تی: دومنیا مه زرای دوار قژه، هه رچی بکیلی ئه وهی دروینه ده کهی. خه بیام ئه فه رمی:

ساقی چنون جاران، جام گیره وه دهس
خه میم فریئنی، لیم به فریا پهس
بوبای به هه شته، پیوه و دش که رم
به هه شتو و خودای، به چه م نه دیه ن که س

خهیام ئەرباسى کووزه ى پرپمەی یاھقەمەی پرپشەرابمان بۇدەكى، يا ئەمانخاتەوھ بېرى لەيل ونەھارووپيار ونار، ئەللى: وەخت وکات وسات وعۆمر، دووپيات نابىتەوھ، سەھلوۋئاسان لەدەستى بەرمەدەن تەنبا يەك را مافى ئەۋەتان ھەيە لەسەر ئەۋەرزمەز ۋەزىر با بە شەپۇو شۇرۇپ خوين مژى وەنەنەسە ھەلکىشان ئەو ساتە بەنرخانە لەدەستان دەرنەچى . بەحاكمانى دۇنيا پادەگەينى لەپاپىدوو لەزىيانى پاشاييانى بەرلە خۇتان عىبرەت وەربگەن، دەسکەوتى شاھان چ بۇھ؟ خەيام لەوبارەوە ئەفەرمى:

قەسىرى وە بارام، كە چا جامش گرت
كەلھى زاو، پواسەي، خاس ئارامش گرت
بارام كە گۇرى، گىرى گرد وەختەي
وینات چ جۇرى، گۇر بارامش گرت

پەپوو سلىمانەيم، دى بارەگاي تووس
گىرتەبىش نە چىنگ، كەللهى كەيكاووس
پاكەللهى واچى: ئاخ وداخ و دەرد
كۈن قەقەبووى كەو، ئەى كۈن نالھى تووس

رېگاوترىقەتەيک كەخەيام پىمان، پىشان دەدا، رېگايه يكە غەيرى پاستى و درۇستى و خۇشى و سەلامەتى و پاكى راستەقىنە و خۇشەويىستى مەرقۇش و سرۇشت، چى ترى تىدابەدى ناكەين. رېگايه يكە دوورلە خۇين مژى دەل رەقى و تۈورەئى و خۇپەرەستى.

خه بیام ئەفه رمی:

خیام اگر ز باده مسٹی خوش باش
با ماھرخی اگر نشستی خوش باش
چون عاقبت کارجهان هستی نیستی سنت
انگار که نیستی چو هستی خوش باش

خه بیام ئەر بە مەی، مەسەنی وەش بە^ا
لاو مانگلە ديمەی، نىشتەنی وەش بە^ا
چوون عاقبەتتوو، جىهانى فوتىيان
زانە كەنیەنی، چوون هەنی وەش بە^ا

خه بیام به ئىمە پادەگە بىنى كەدەس لە خۆ پەرەستى ھەلبگرىن،
زەريف و جوان پەرەست بىن:

چن قۇزى سەرنە، بە مەی مەووكەم
مشته و خەسىسىچ، واژە بۇكەم كەم
ئىبلisis جەشەراو، وارداياش يەك نەم
دۇي ھەزار سۆجدى، بەرى پەى ئادەم

خه بیام بە ئاللۇو گۈپى ژيان و گۇرپانى لەشى بە شەرو تەناسۇخ
باوەپى ھەبوھ، وەك ئەفه رمی:

پىايوه تەنیام دى، عمارەتتوو سانى
جە ھەپ شىلاینە، شەكەت بى و مانى
بە زمانوو حالى، ئاھەپى واجىش:
ھىواش پىسە من، شىلات پەى بانى

من هیزی شه‌وی، پیاله‌یم دا توه‌نه‌ی
خاص سه‌رمه‌س بینی و به قاقا خوینه‌ی
به زمانوو حالی، ئا پیاله واتش:
یهک رق من چون تز، پیاله‌یم دا توه‌نه‌ی

چوارینه‌کانی خه‌بیام دوازده یا پانزده هیجاین، به‌لام من ئه و
چوارینانه‌م، به ده هیجای و هرگیر او وته سه‌ر زمانی هورامی،
وشه‌ی که متر له ده‌س ره‌سی مندا بوه. من به‌و په‌پی هستوو
توانای خومه‌وه به‌وشیوه خه‌بیام کرده هه‌ورامی و هیوادارم به
که‌لک بیت و ئازیزان له که‌موو کزپیه‌کانی چاپووشی که‌نوو، بق
پیکووپیک کردنی ئه‌م دیوانه له‌داهاتوودا یارمه‌تیمان بدنه.
به قه‌ولی ئه‌ره‌ستوو، هیوادارم ئه و شیعرانه له‌زه‌تی رو‌حیتان
پی ببه‌خشن و پیگا پیشانده‌رتان بن بو پابواردنی ساتووکاتی
به‌که‌لکтан و ده‌رسی چاکیان لی و هربگرن، به‌و هیوایه.

خه‌بیام له‌رو باعیه‌یکدا ئه‌فرمی:

یاران به موافقت چو دیدار کنید
باید که ز دوست یاد بسیار کنید
چون باده‌ی خوشگوار نوشید به‌هم
نوبت چوبه مارسد نگون‌سار کنید

یاران به‌مه‌یل وی، دیداره‌ی که‌ردی
جه‌دقسی خاستان، فره یاده‌ی که‌ردی
پیوه نوشاتان، شه‌راوه‌ی وه‌ش‌تام
نونگه‌مان یاوا، سه‌ر لیژه‌ی که‌ردی

منیش بهو بونهوه که و تومهته یادی دوو دوستی
ئازیز و خوش ویستی خوم، کاک میرزا ئەممەدی عەزیزی،
که چەرخی چەپ گەرد لە گەل ویدا ساز نەبوو ئەویش ھەر وەك
سادق ھەدايەت، سازی ناسازی جوانەمەرگى خۆی لە بۆكۆك
كردین و بەدلەیکى ناشاد و پېۋاوات پشتى لە خوش ویستان كردو
تاماوین يادوو بىرى ئازىزى لە دلماندا زيندوه.

کاک ئەممەدی شاملۇو ئەفەرمى: تەنيا دەنگ دەمینى، دەنگى
لە گوچەمان زرنگەى دى. دىسان يادى مامۇستاي دلسوزى
قوتابخانە كانى مەريوان، کاک بەرزانى بەھەمنى دلەم دەلەرزىنى.
بەرزان سەربەرزىيا، ھەمووكات وسات دلى بەھيواي پېشكەوتى
ولاتەكەى ليى دەداو، ژيانى خۆى بق فېركەرنى عىلەم و ئەدەب
بەمندان تەرخان كرد. بۇيە: لەناكاو / خوین پەگى بەربۇو /
نەخۇشى لۇسمى / يەخەى گىرتبوو / يەك سالەيك ناساز
/ كزووز قىرلاواز / لەنەخۇشخانەي، شارادى تاران / دوور كەوت لە
ياران / كيميا دەرمانى، چارى دەرد نەكىر / بەرزان بە ناچار، رۇوي
لە سۇئىدىكەد / بەرزان بۇساتەيك / تەنيا يەك سالەيك لەش
ساخۇوشادان / لە باوهش ياران / دوور لە ئەغىاران / ژىيا بى خەمان
/ لە باوهش خزمى / اخەم لە دل سې / بەلام لەناكاو / ئاوا درا قاو :
بە دىيەزەمى مەرگ / بەرزان جوانە مەرگ / گۇرى غەریبى
/ لە يوقتۇرى / دوور لەنىشتىمان ،

ناگرى سەبۈرى / لەوى نازانن / كىيە خەوتوه / لە ژىرئەو
خاکە، زامدارو خەمین / ئاوا كەوتوه.

يادى بەرپىزان کاک بەرزان و میرزا ئەممەد پېرۇز بى. میرزا بى
درۇو دەلەسە ژىيا، رووخۇش، مىمامداروجى مەتمانەي خەلگى
ئاواشى بۇو. يادى مردوانى ھەمووتان بە خىر. ھەورامى واتەنسا:

گه ردوون به د کاری، بهینی دلانه
گه ردوون خه زانی، با خچه گولانه
گه ردوون هه ر پر ژه، دو ز من پیاوه یکه
ژه هه ری کوشنه نده، خاوه ناوه یکه

بامنیش و اچوو:

بلمی پیرایی، پیری نه شابورو
بیروو باوه پش، بپیه نش سنور
با زانم چیشه، تو شهش جه پای دور
خه بیام حه ز که ری، ویار میش چوون حور

نامیت ناسه رهو، گرد زوانیوه
به گرد زوانیه، مه لواناته وه
بی نام نیشانی، چی جیهان به لام
گرد زه پی تزو پهیم، مو انانیوه

باقي سه فاری (مسگه)

۱۳۸۶/۶/۳۰ مریوان

۲۱ سپتامبر ۲۰۰۷

ج - بهشوو يهکى - رازه و بيهى (خلاقه‌تى)
خهیامی سادق ههدایه‌ت:

(۱)

هه‌رچه‌نده هه‌نم، په‌نگ و رووی زه‌ريف
گونام گول په‌نگ و، بالا به‌رز شه‌ريف
ليم مه‌علووم نه‌وى، جه سازخانه‌ي خاک
نه‌قاش جه ئه‌زه‌ل، چى ره‌شت ئى حه‌ريف
(يا)

چهم ودهم زه‌ريف، و‌هش په‌نگ‌هنا من
سه‌رو قامه‌ت و، گول په‌نگ‌هنا من
ليم مه‌علووم نه‌وى، جه سازخانه‌ي خاک
نه‌قاشى ئه‌زه‌ل، چى په‌شت‌هنا من

(۲)

ئه‌وه‌ل به په‌له، په‌ي بيهى ئارداش
جه حه‌يات غه‌يرى، حيره‌ت پيم نه‌داش
بـهـزـورـ كـفـچـمانـ كـهـرـدـ، نـهـزـانـامـانـ چـىـ؟
چـىـ ئـامـهـ وـ بـيهـىـ، مـهـقـسوـودـ چـىـشـ؟ـ بـهـرـداـشـ

(۳)

به ئامه‌يم گه‌ردوون، قازانچه‌يش نه‌كه‌رد
به لوايچم ياكه و، مه‌قامه‌يش نه‌وه‌رد
من جه هيچ كه‌سى، نه‌ژنه‌وييم به‌گوش
چى پاسه ئارداش، په‌ي چى پيسه به‌رد؟

بخش اوّل - راز آفرینش

(۱)

هر چند که رنگ و روی زیباست مرا
چون لاله رخ و چو سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طربخانه‌ی خاک
نقاش ازل بهر چه آراست مرا

(۲)

آورد به اضطرارم اوّل به وجود
جز حیرتم از حیات چیزی نفزوود
رفتیم به اکراه و ندانیم چه بود
زین آمدن و بودن و رفتن مقصد

(۳)

از آمدنم نبود گردون راسود
وز رفتن من جاه و جلالش نفزوود
وز هیچکسی نیز دوگوشم نشنور
کاین آمدن و رفتنم از بهر چه بود

(۴)

دله تؤ به سر، ئه سرار نمياوی
جه نوقتهی زيرهك، زانای نمياوی
چى به مهی و جام، بهه شتهی و دش كه
چاگه بهه شتهن، ياوی، نه ياوی

(۵)

دله جه حهیات، ئه ر تؤزهی زانی
جه مه رگیچ ئه سرار، ئيلاھی زانی
ئارق چهنى ويٽ، هيچت نه زانا
سەواي دورو جه وي، تؤ چېيودى زانی؟

(۶)

تا كهی ده و دنه، سەروو دەرياي خشت
بىزارنا جه بؤت، پەرەستاۋ كە نشت
خهیام كى واتش؟ دورو زەخپۇه ھەن
كى لوا جە حەننەم، كى ئامۇر بەھشت؟

(۷)

سەرپو ئەزەلىت، نە زانا چۈون من
ئى قىسە پىر مانايىت، نە وانا چۈون من
ناپەش پەردەنە، قسى ئەمن و تؤ
پەردە بگىزۈرە، نە مانى چۈون من

(۴)

ای دل تو بـه ادراکِ معـمـانـرسـی
در نکـتـه زـیرـکـانـ دـانـانـرسـی
اینجـازـمـی و جـامـ بـهـشـتـی مـی سـازـ
کـآنـجـاـ کـهـ بـهـشـتـ است رـسـیـ یـاـنـرسـی

(۵)

دل سـرـ حـیـاتـ اـگـرـ کـمـاهـیـ دـانـستـ
در مـرـگـ هـمـ اـسـرـارـ الـهـیـ دـانـستـ
امـروـزـ کـهـ بـاـخـودـیـ نـدانـستـیـ هـیـچـ
فرـداـکـهـ رـخـودـ روـیـ چـهـ خـواـهـیـ دـانـستـ؟

(۶)

تاـ چـندـ زـنـمـ بـهـ روـیـ درـیـاهـاـ خـاشـتـ؟
بـیـزارـ شـدـمـ زـبـتـ پـرـسـتـانـ وـ کـنـشتـ
خـیـامـ کـهـ گـفـتـ دـوـزـخـیـ خـواـهـدـ بـودـ؟
کـهـ رـفـتـ بـهـ دـوـزـخـ وـ کـهـ آـمـدـ زـ بـهـشـتـ؟

(۷)

اسـرـارـ اـزلـ رـاـنـهـ توـ دـانـیـ وـ نـهـ منـ
وـینـ حـرـفـ مـعـمـانـهـ توـ خـوانـیـ وـ نـهـ منـ
هـستـ اـزـ پـسـ پـرـدهـ گـفتـگـوـیـ منـ وـ توـ
چـونـ پـرـدهـ بـرـاـفـتـدـ نـهـ توـ مـانـیـ وـ نـهـ منـ

(۸)

به حروو بیهیما، ئامهن جه نه بیهی
کین گه و هر ته حقیق، بساقو پهی پهی
هر که س قسی وه، سه رسه ریهش و اته و
چانهی واقیعه، که س نه که ردن تهی

(۹)

هر چیوهی ئینا، لی ئی هه یوانی
یا گه سه رنجوو، زانا و ژیرانی
هانا سه رشته، هوش گم نه که ری
ژی ریچ مه و یاراش، به سه رگه ردانی

(۱۰)

دوورهی لی شنه، هن ئامه و لوهیمان
نه دمائیش هن و نه سه رش په یدان
که س ده مهیش نه دان، جه ئی مه عنای پاس
ئامه یمان جه کو؟ پهی کوی لوهیمان؟

(۸)

این بحر وجود آمده بیرون ز نهفت
کس نیست که این گوهر تحقیق بسفت
هر کس سخنی از سر سودا گفته است
زان روی که هست کس نمی داند گفت

(۹)

اجرام که ساکنان این ایوانند
اس بباب تردد خردمندانند
هان تا سر رشته‌ی خرد گم نکنی
کانان که مدبرند سرگردانند

(۱۰)

دوری که در او آمدن و رفتن ماست
او را نه نهایت، نه بدایت پیداست
کس می نزد دمی در این معنی راست
کاین آمدن از کجا و رفتن به کجاست

(۱۱)

دارا تیکه‌ن که‌رد، ته‌بعی جو‌را و جو‌ر
په‌ی چیشی و ستش، لی‌ئی که‌م و کو‌ر؟
ئه‌گه‌ر خاس ئامه، میریا‌ئیش په‌ی چی؟
ئه‌گه‌ر خاس نامه، کنی‌کیشash به زور
(یا)

دارا تیکه‌ل که‌رد، ته‌بعی جو‌را و جو‌ر
ئه‌ی په‌ی چی و ستش، لی‌ئی که‌م و کو‌ر؟
ئه‌ر ئاد خاس ئامه، په‌ی چیشی مه‌پدش؟
ئه‌گه‌ر خاس نامه، کنی‌کیشash پا جو‌ر؟

(۱۲)

جو‌مله‌شان جه‌م بی، ئه‌دیب و زانا
لی‌جه‌معی که‌مال، ویشان شه‌م زانا
چی‌شده‌وه تاری، پاشانه‌نیا به‌ر
و هرمشان پوره که‌وت، پازه‌یشا وانا

(۱۳)

ئانی چی و هلتهر، لوای ئه‌ی ساقى
لی‌خاکی قوزی، وتی ئه‌ی ساقى
لوه مه‌ی و دره و حهق جه من ژنه‌وه
هه‌رچیوه‌یشان وات، وابی ئه‌ی ساقى

(۱۱)

دارنده چو ترکیب طبایع آراست
از بهر چه او فکندش اندر کم و کاست؟
گر نیک آمد، شکستن از بهر چه بود؟
ور نیک نیامد این صور، عیب کراست؟

(۱۲)

آنان که محیطِ فضل و آداب شدند
در جمیع کمال شمعِ اصحاب شدند
ره زین شبِ تاریک نبردند بروون
گفتند فیсанه‌ای و در خواب شدند

(۱۳)

آنان که ز پیش رفته اند ای ساقی
در خاکِ غرور خفته اند ای ساقی
رو باده خور و حقیقت از من بشنو
باد است هر آنچه گفته اند ای ساقی

(۱۴)

بی خهودر گه و ههدر، بی مهعنی ساوا
چی چه رخ چن قسیشا، واتی پهی ساوا
جه ئه سپار جیهان، هیچشان نه زانا
پا رازا و تی، چوون کور پهی ساوا

(۱۵)

گاوهین جه ئاسمان، ناكولی پهروین
گاوهین نادیار، ناجه چیر زه مین
ئه گهر بینانی و، چه میت حهق وینا
سەزوو چیر گاوان، مشتیوھ ههروین

(۱۴)

آن بى خبزان كه دُرّ معنی سفتند
در چرخ به انواع سخنها گفتند
آگه چونگشتند بر اسرار جهان
اول زخی زند و آخر خفتند

(۱۵)

گاوی ست بر آسمان قرین پروین
گاوی ست دگر نهفته در زیر زمین
گویندای، چشم حقیقت بگشا
زیر و زیر دو گاو مشتی خربین

خه بیامی یۆگنی بر تلسز

(۱۶)

ئانی رینگالله، دۇنیا ئادىنى
سەر پىقىپى فەلەك، وىرنە كالىنى
پەی مەعرەفەتىو، زاتىت چۈون فەلەك
ويلى و سەرنگۈون، سەرگەردانىنى

(۱۷)

ئانى كۆنинى و ئانىش تازىنى
يۇ شۇنە ويقىزە، يۇ يۇ لواينى
ملک و مال دۇنیا، نمەمانق باقى
ميان، مىلانى و ملمى و لواينى

(۱۸)

ياپەب تو ھەپەت، شىلان چىش كەروو
كەم و كۆرى من، چىيان چىش كەروو
ھەر خاسى و خراوەدى، جە من سەر ھۆردى
تو نويىست سەرم، بەوسان چىش كەروو

(۱۹)

من زانوو نىهنا، چى تەرسىو جەلواى
چاژىوابى وەشتەر، لام تا چى ژىوابى
گىانىوهن بەقەرز، دانىش خۇداوەند
تەسلىمش كەروو، سەر وەختىو لواى

(۲۰)

چوون تۆپی تۆپ قار، سه رگه شته و قەزاي
چەپوو پاس مەلی، نەھى نار پەزاي
ئاکەس توش پاسە، وستەن تەپوو کۆ
ئاد خاستەر زانق، ساحبیوو قەزاي

(۲۱)

ئاویوه بىمى، جە كەمەر نريما
بەئەير هەوهەسەي، چاگە بەر كريما
سەواين كەوايوه، خاكىمان بەرق
تۇزمەي وياردىش، دوى دەم بى رىما

(۲۲)

چاپاک ئامىمى و، ناپاکى بىھىمى
وەش حال ئامىمى و خەمناک كريھىمى
جەئاوه دىدەي و ئەپرى دل بىمى
عۇمرەيمان داواو، لى خاڭ نريھىمى

(۲۳)

گه ردوبون جه زه مین، به رناردهن گوْلَهی
تانه ڙاکناشـوو، نه نیاش تـوی گـالـهـی
ئـهـگـهـرـهـورـهـیـ ئـاوـهـوـ، لـیـ خـاـکـیـ بهـرـقـ
هـوـونـ يـارـانـ وـارـقـ، تـاـحـهـشـرـ پـایـ گـوـلـهـیـ
(یا)

گه ردوبون جه زه مین، به رناردهن گوْلَهی
تـانـهـ ڙـاـکـنـوـشـوـوـ، نـهـ نـیـوـشـ تـوـیـ گـلـهـیـ
ئـهـرـهـورـهـیـ ئـاوـهـوـ، لـیـ خـاـکـیـ بهـرـقـ
تاـحـهـشـرـهـوـونـ يـارـانـ، وـارـوـ پـایـ گـوـلـهـیـ

(۲۴)

ئـهـهـلـوـوـ قـهـوـرـسـانـیـ، گـرـدـبـیـ تـهـپـوـ تـوـزـ
زـهـپـهـ زـهـپـهـیـ لـهـشـ، کـنـیـاـوـهـ بـهـ سـوـزـ
ئـاخـجـ شـهـراـوـهـینـ، کـهـ تـاـ مـانـقـشـ ٻـوقـ
بـیـ خـهـوـهـ جـهـ وـیـ وـ کـارـگـنـمـ لـیـ تـوـزـ

(۲۵)

وـهـلـهـرـ چـانـهـیـ، خـمـ هـیـرـشـ بـارـقـ
واـچـهـ پـاـبـوـتـیـ، مـهـیـ رـهـنـگـ وـهـشـ بـارـقـ
مـهـرـ چـیرـخـاـکـیـنـیـ(زـهـپـ)، غـافـلـیـ نـهـزانـ
یـوـ بـنـیـقـتـ خـاـکـوـوـ، یـوـشـ بـهـرـتـ بـارـقـ؟

(۲۶)

گهردوون به هیچ کهس، نه واتهن ئى راز
چەنى كۆشت ههزار، مەممۇدو ئەبیان
مەی ودر نمە بەخشان، پیت عۆمرى دراز
کەسەی كۆچش كەرد، ئیتر نمەيوه باز

(۲۷)

ئانى دونیاشان، چىز پانە سوونا
پەی بە دەس ئاردهيش، دوى پاشان پیما
چىنه يە فرهەر، هەرگىز نمەزاننا
جە كارروو دونیای، پاسە هەن، زانا

(۲۸)

ئىمە پى سەنمى، شەراو كۆنە و نۇ
عالەمى ورەشم، بىدوى دانى جۇ
واتت: دماو مەرگى، ج ياكى ملى؟
بارەم پەی شەراو، ملى، پەی هەركۇ

(۲۹)

ماچان ئاکەسما، پارىز كەرىنى
بەشىوهى مەمران، مەوانەزىننى
چەنى مەی ويار، بىوو يارم هەرددەم
تاپاسە جە حەشر، بىمېيە زىننى

(۳۰)

خه فه توو مالی و، خه سره توو دونیای
کاکه که م ودره، کی مهن تاسه وای
ئی چن نه فه سوو، عۆمیریتە قەرزەن
پا قەرزەن بە قەرز، ژیوه تاسه وای

(۳۱)

تاکه گیرق دهی، پەنگ وبۇ مەھوی
شونه و هەر خاسوو، خراوەی رە پەمی
ئەر ھانە و بلی، يازە مزەم بىنە
ئاخىرسەرلى خاك، پاسە گم مەھوی

(۳۲)

ئە سراروو دونیای، پاسەن نادەفتەر
واتەيش نمە تاوم، فوتىق گیانوو سەر
ژىرەی نمە وينم، پەيمان بۇ ئەھلى
کەی واتەيش تاوم، ئانەی تاجە سەر

(۳۳)

گرد كارەی بە مەيل، ئىمە نمە گىلۇ
تەقلاو ويرمان، كۈ گەرە گىلۇ؟
گرد ساتەي نىشم، پەي خەموو ئانەي
دىرى ئامىمى و چەرخ، ج زوو مە گىلۇ

(۳۴)

په بی جه بیه و یم، فره تیر بیه نان
پهی ئی دلتهنگی و دهس تنه نگیم بیه نان
توق جه هر نه و یهی، بیهی به رماری
جه ئی نه و یهیمه، ده م واچوو بیه نان

(۳۰)

رفحهی پاکته رهن، جه پاکی ئاخاک
ئامهنه میمانیت، جه عالله مهی پاک
پیالیوه مهیم ده، واقچوو: یاما مهدد
وەلئەزىز كە واقچق: (أَنْعَمَ اللَّهُ مَسَاك)

(۶۳)

وهرمهنه بیینی، فهرزانیوه وات:
هیچ کهس و هرمهنه، نیاوان به ئاوات
چى مهوسه ئەجەل، چەنی و هرم جفتهن
مەی و هر چافره، هەوسى چوون باوات

د - بهشودو دوى - دهده و زیندهگى - سادق ههدايەت:

(۳۷)

ئارۇ كە نوگەو، جەوانى منەن
با چانە نوشۇو، وەش حالى منەن
عەبىم مەكەردى، تالىھن و وەشەن
تالىش چۈون تالى، شەوو پۇرى منەن

(۳۸)

بە من بىائامەيم، هەرگىز من نەيىنى
بە من بىالوەيم، هەرگىز نەلېنى
خاستەرەن نەھوي، لى وېرانىنى
من نە ئەيىنى و نەبىنى و نەلويىنى
(يا)

دۇنيا ئامە بە، من بىانەيىنى
لسوايىش بە مەيلم، بىانەلېنى
خاستەرەن نەھوي، لى وېرانىنى
من نە ئەيىنى و نەبىنى و نەلويىنى

(۳۹)

جەئامە لوھيمان، قازانچى وە كۇن
جە تاتاۋ عۆمرى، تالىھ مۇويوه كۇن
لى چەرخى گەردوون، گيانى چن پاكان
مەسۋچۇ وېق خاڭ، دووكەلى وە كۇن

بخش دوّم - درد زندگی

(۱۶)

امروز که نوبت جوانی من است
می نوشم از آن که کامرانی من است
عیب مکنید، گرچه تلخ است خوش است
تلخ است از آن که زندگانی من است

(۱۷)

گر آمدن به من بُدی، نامدمی
ور نیز شدن به من بُدی، کی شدمی؟
به زان بُدی که اندرین دیر خراب
نه آمدمی، نه شدمی، نه بُدمی

(۱۸)

از آمدن و رفتن ما سودی کو؟
وز تار وجود عمر ما پسودی کو؟
در چنبر چرخ جان چندین پاکان
می سوزد و خاک می شود، دودی کو؟

(٤٠)

داخه‌که‌م بی که‌لک، پیسه پوویایمی
به داسی گه‌ردوون، خاس خاس سوویایمی
ثاخ وو داخ وو ده‌رد، تاچه‌ممان واز که‌رد
نیاوایمی ئاوات، ج زوو فوتیایمی

(٤١)

گرد ساته‌ی یارهت، نه باوهش تو بق
له‌زه‌تuo دئنیایت، خاس چه‌شته‌بوق
ئاخر سه‌ر مه‌وو، کوچ که‌ری و بلی
و هرمه‌ین دیه‌بوق، چی گرساتیو تو

(٤٢)

جه ودهش دلیمان، غهیر نامه‌ی نه‌من
هامدمیوه ژیر، عهیر خامه‌ی نه‌من
چا پیاله‌ی پرمه‌ی، دهس هورمه‌گیلنر
ئارق جه ده‌سن، غهیر جامه‌ی نه‌من

(٤٣)

خوزگه یاگیوه، حه‌سیایوه م بیا
یا چی پا دووری، یا اوایوه م بیا
خوزگه دماو ملوین، ساله‌ی ته‌رجه‌خاک
پیسه گی اوی، ژیواییوه م بیا

(۱۹)

افسوس که بی فایده فرسوده شدیم
وز داس سپهر سرنگون سوده شدیم
دردا و ندامتا که تا چشم زدیم
نابوده به کام خویش، نابوده شدیم

(۲۰)

با یار چو آرمیده باشی همه عمر
لذات جهان چشیده باشی همه عمر
هم آخر کار رحلت خواهد بود
خوابی باشد که دیده باشی همه عمر

(۲۱)

اکنون که ز خوشدلی بجز نام نماند
یک همدم پخته جز می خام نماند
دست طرب از ساغر می باز مگیر
امروز که در دست بجز جام نماند

(۲۲)

ایکاش که جای آرمیدن بودی
یا این ره دور را رسیدن بودی
کاش از پی صدهزار سال از دل خاک
چون سبزه امید بردمیدن بودی

(۴۴)

سنه مر عومريمان، چی دونيای دوو بمر
غهير ده رده دل و گياندای بي سنه مر
دل و دش كهسيون، يهك نه فهس نه مهن
راحهت ئاکه سهنه، ئهداي نه و سهنه بهر

(۴۵)

ئاکه س زه مين و چه رخش به رپا كه رد
چه ن ئاخ و دا خش، نه دل خه مناك به رد
چن گول به ده مى و زولف په شى و و دشلىش
نه توتقى زه مين، ئه دلى خاک به رد
(يا)

كه سهى زه مين و زه مان به رپا كه رد
فره ئاخ و دا خيش، نه دل خه مناك به رد
چن گول به ده مى و زولف په شى و و دشلىش
نياي تؤى زه مين، يالى خاکى سه رد

(۲۳)

چون حاصل آدمی در این جای دو در
جز درد دل و دادن جان نیست دگر
خرم دل آن که یک نفس زنده نبود
و آسوده کسی که خود نزد از مادر

(۲۴)

آن کس که زمین و چرخ افلاک نهاد
بس داغ که او بر دل غمناک نهاد
بسیار لب چو لعل و زلفین چو مشک
در طبل زمین و حقه‌ی خاک نهاد

(۴۶)

به گه رد وون بیاوا، ده سم چوون یه زدان
نازینی گه رد وون، مانق پهی ده ردان
جهنق گه رد وونهی، تازه م و هش مه که رد
که شاد وینو و تان، خم لاتان و هر دان

(یا)

ئه ر ده سم بیاوا، به چه رخی گه رد وون
ئه من که رینیش، بی ته رس ته فرو و توون
فه له کهی تازه م، پاسه و هش مه که رد
به ئاوات یا ودی، به بی چه ندو و چوون

(۲۵)

گر بر فلکم دست بُدی چون يزدان
برداشتمی من این فلک را ز میان
از نو فلک دگر چنان ساختمی
کآزرده به کام دل رسیدی آسان

Institut Kurde de Paris

خه بیامی یۆگنی برتلس

(٤٧)

ئاکەس بە خاسان، شایى و خوهش دان
بە دەردەداران، ھەزاران ئىش دان
جە شایى بەشمان، نەدانش چ خەم
شادىنم پانەئى، بارى خەمشى دان

(٤٨)

جە خەم رۈزگار، لەشىت دەس نەذەى
جە خەموو باوان، گيانىت دەس نەذەى
دل چوون زوقلىقى يار، وە دەم وانەذەى
بى مەئى نەگىنىتە و عۆمرىت دەس نەذەى

(٤٩)

خاسەن چى زەمان، كەم گىرینە دۇس
چەنى خەلک دۇنياي، وەشەن دوورە دۇس
ئاکەس چى دۇنيا، پەشت و پەناو تۇن
تا چەمت واز كەرد، چوون دىز كەنۇت پۇس

(٥٠)

ھەرگىز جەوهشى، شەراو نمۇھرۇو
تا جە كەفى خەم، شەراو نەوهەرۇو
من نانەئى نمەدەو، ئەو نمەكەو كەسى
تا جە جەرگۇو وييم، كەواو نەوه رۇو

(۵۱)

تا چن جه خه ما، گری مهوزی ئه برق
روو گرژ که‌ی تا وو، شه‌وی که رق رق
کار وو بار دوقنیای، که‌ین دهس من و تو
ته سلیم قه‌زا به، تا به ربه‌هه رق

(۵۲)

زانه سپروو تو، گیانوو گرد یاگه‌ی
پی دوه قسسه‌یه، بی ده نگی تاکه‌ی
من به عه‌شقوو تو، سه‌رمه‌نیه و نه خاک
من به ره‌حموو تو، به رمه‌و جه خاکه‌ی

(۵۳)

عومروو دلبه‌ریم، دریز بق چوون خه مام
ئارو چه میوه‌ش، بپی ئه و چه مام
لوقت‌هه‌یش تازه که‌رد، چوون ئاهوو لوا
یانی خاسه که‌ر، تو ش ساق به ته مام

(۵۴)

وهش به خه میمان، بان ده ریای بی بن
قران گرد چیوه‌ی، مهوزق نه لی بن
خشته‌ی که جه خاک، تو دانی ونه
جه یانه‌ی یوت‌هه، نیش‌قوره لی بن

(۵۵)

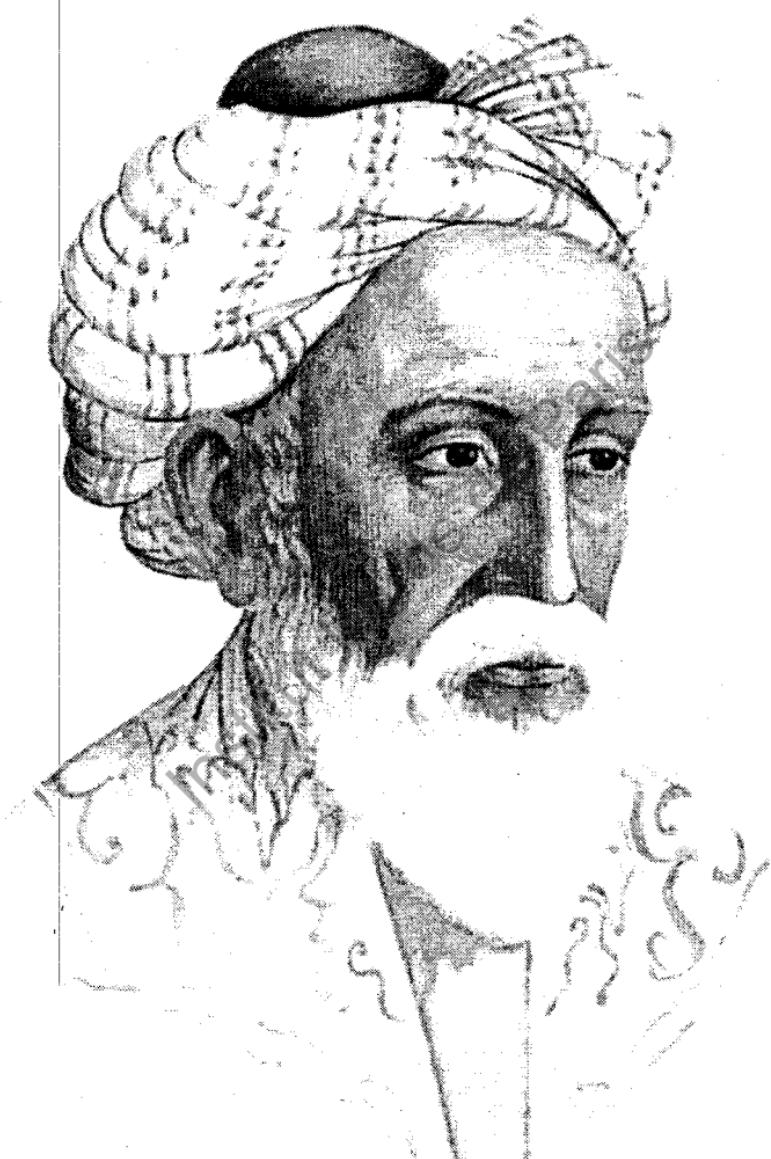
ئهی چه رخ گرد ساتهی، خه مناکم که ری
گجی و دش حالیم، توق پهی پهی دری
شنهی و دزق لیم، که رینهش به ئهیز
ئاویوه و دروو، ده منه خاک که ری

(۵۶)

به رهنج و مهینهت، ئاده م خاس حور بق
قمه تره زیندانی، سه ده ف بق دوپ بق
ئه ر مالت فوتیق، سه ر مانق یاگیش
پیالهی سه ره و لیز، کریق هم پهپ بق

(۵۷)

تو تاوی دلنه، هم رسات خه بنيهی؟
کهی تاوی هه رسات، جه و دشی شنیهی
که م که م مهی و دره و دش دل بو ویارهش
چوون توق چی دونیا، زوو هور مه کنیهی

ر - بهشود یه ری - چاره نووس ئیمه جه ئهزه ل نویسیان
садق ههدايەت

(٥٨)

نیشانی بیه کام، جه چاره م بیه
قهله م پهی خاسی و، خراوی خاس سوویه ن
پوی ئهزه ل هه رچی، پیویست بی دانیش
خه م واردە و کوشای، ئیمە بی هو ودەن

(٥٩)

رېزق و پۇزى و عوْمر، كەم، فره نمەتاوی
ویت پهی فره و كەمی، تۈورپە نمەتاوی
كارو من و تۇ، بە مەيل من و تۇ
چوون مۇوم نەرمەتەر، دەسنه نمەتاوی

(٦٠)

گەردۇون بىيگە خەم، فره تەرنەتەتاوان
ئەر يارىوەش ئارد، يوش بەرد جه باوان
ئانى نامىنى، ئەر زانان ئیمە
چىيگە چىش كىيىش، ئىگە نمياوان

(٦١)

تۇ كە سەمەررو، ئا چواروو حەفتى
پاوا حەفتىوو چوارى، تۇ دائىيم كەفتى
مەى وەر هەزار جار، من واتىم پەنە
ئامەى وەت نىا، چوون لواى پەفتى

بخش سوم - از ازل نوشته

(۲۶)

بر لوح نشان بودنیها بوده سنت
پیوسته قلم ز نیک و بد فرسوده ستدر روز ازل
هر آنچه باشد بداد
غم خوردن و کوشیدن ما بیهوده سنت

(۲۷)

چون روزی و عمر بیش و کم نتوان کرد
خود را به کم و بیش دزم نتوان کرد
کار من و تو چنان که رای من و توسیت
از موم به دست خویش هم نتوان کرد

(۲۸)

افلاک که جز غم نفرایند دگر
نهند بجاتا نربایند دگر
ناآمدگان اگر بدانند که ما
از دهر چه می کشیم، نایند دگر

(۲۹)

ای آن که نتیجه‌ی چهار و هفتی
وز هفت و چهار دائم اند تفتی
می خور که هزار باره بیشت گفتی
باز آمدنت نیست، چو رفتی، رفتی

(۶۲)

تا قالب کەم کەم، جە خاکیم بى پەر
بەس فتنەو درق، جە خاک بەر ئارد سەر
من چینەی خاستەر، نمەتاوو بۇونە
جە کوورى منشا، پىسە متەن بەر

(۶۳)

لى چراوه و مزگى، مەى دووكەل كەنشت
زەرەرى دوزەخ، قازانچى بەھشت
تەقدیرى وينە، كە ئۆسا و قەزاي
جە ئەزەل بىيە، ئىمەش پىسە رشت

(۶۴)

دله حەقىقتەت، جىهانەن مەجاز
چىن زەليل گىنى، پى رەنجەى دراز
لەش بە قەزادەر، چەنى ئىش سازە
ترازييا قەلەمەش، پېرى تۈنە يوه باز

(۶۵)

گوشۇو دىلمىنە، فەلەك نىھانى:
حۇكمەى قەزابى، جە من مزانى؟
جە گىلائى وىچم، ئەر دەسەيم بىا
ويم خەلاس مەكەرد، جە سەرگەردانى

(۳۰)

تاخاکِ مرا به قالب آمیخته اند
بس فتنه که از خاک برانگیخته اند
من بهتر ازین نمی توانم بودن
کز بوته مرا چنین برون ریخته اند

(۳۱)

تاکی ز چراغِ مسجد دود کنست
تاکی ز زیانِ دوزخ و سود بهشت
رو بر سرِ لوح بین که استاد قضا
اندر اژل آنچه بودنی بود نوشت

(۳۲)

ای دل چو حقیقتِ جهان هست مجاز
چندین چه بَری خواری ازین رنجِ دراز
تن را به قضا سپار و با درد بساز
کاین رفته قلم ز بهر تو ناید باز

(۳۳)

در گوشِ دلم گفت فلک پنهانی
حکمی که قضا بود ز من می دانی؟
در گردشِ خود اگر مرا دست بُدی
خود را برهان دمی ز سرگردانی

(۶۶)

خاصی و خراویه‌ی، ناده رون به شهر
شایی و خهمه‌ی نا، جه قهزاو قهدهر
تۆ چه رخی و هردە، جه راو عهقلینه
جه تۆ ههزار بار، چه رخ بینچاره تەر

Institut Kurde de Paris

(۳۴)

نیکی و بدی که در نهاد بشر است
شادی و غمی که در قضا و قدر است
با چرخ مکن حواله کاندر ره عقل
چرخ از تو هزار بار بیچاره تر است

خه بیامی یوگنی برتلس

(۶۷)

ئه گهر جنس و من، خاس زانق ساقی
هه ر و هرزه شیوه یم، بوانق ساقی
و امه نده و زه لیل، بگن توره مه یم ده
نازق من جه حه د، بترازیه و ساقی

(۶۸)

ئه چه رخ چی خه سیس، یا و و گرد چیوه ی
یانه و حه ماموو، ئاساو به بی و هی
به نانه و شه وی، مؤحتاج ئازاده
با چه رخی زامدار، که رمی به شیوه ی

(۶۹)

چوون خوای نه و است، ئانه که من و است
که مه گنر پاسه، ئانه که من و است
ئه ر ئانه ن سه و اب، خود ای و استه بی
په س ناسه و ابهن، ئانه که من و است

(۷۰)

من جه مه بخانه، چه نیت که رو و راز
خاسته ره ن چانه ی، بی تو پهی نماز
ئه ی ئه و دل، ئاخه، غهیر تو گرد هی چه ن
گه ره کته ن سوچنه م، یا که کی شهم ناز

(٧١)

تاله شته هه ن، په گ و پی و پیشه
جه یانهی ته قدير، پهات بهر مه کیشه
تؤمل مه نامن، پهی رز سه می زال
جه حاته می ته يش، منهت مه کیشه

(٧٢)

من کارو و دو نیای، ئه چیمنه وینو و
عاله می گرد مفت، پاسه مه وینو و
سیحان الله من، هه رچی که وینو و
جو انه مه رگی ویم، چنه ش مه وینو و

ت - بهشوو چواری - گهردشی دهوران - سادق ههدايهت

(٧٣)

داخهکەم نامەو، جەوانىم تەھى بى
تازە وەهارم، بە زمسان سەر شى
حالەئى كە پادى، جەوانىشان وات
لىم مەعلۇوم نەۋى، كەئى ئامەو بەر شى

(٧٤)

داخەم سەرمایە، جە دەسمان بەر شى
نەپكاي ئەجەلدا، ھوون نەجگەر شى
چەو دۆنیا كە سەئى، نامۇ من پەرسوو
حالى رېبۈاران، دۆنیا چۆن سەر شى

(٧٥)

چەن بە زارويى، لاۋ ئۆسای لوايمى
جە ئۆسایى وى، شاذھور پرايمى
دماقسى ژنەوه، چىشمان پەھى ياوا
جە خاك ئامىمى و بە وائى لوايمى

(٧٦)

يارانى هاوفەرد، گەردىشان شىن وە دەس
يەك يەك پاي ئەجەل، پاسە بىن وە پەس
مەجلىسوو عۆمرى، بىمى و يەك شەراو
يەك دەور فەرەتەر، چىمە بىن وە مەس

بخش چهارم - گرداش دوران

(۳۵)

افسوس که نامه‌ی جوانی طی شد
وآن تازه بهار زندگانی دی شد
حالی که ورانام جوانی گفتند
معلوم نشد که او کی آمد کی شد

(۳۶)

افسوس که سرمایه ز کف بیرون شد
در پایی اجل بسی جگرها خون شد
کس نامد از آن جهان که پرسم از وی
کاحوال مسافران دنیا چون شد

(۳۷)

یکچند به کودکی به استاد شدیم
یکچند ز استادی خود شاد شدیم
پایان سخن شنو که مارا چه رسید
از خاک برآمدیم و بر باد شدیم

(۳۸)

یاران موافق همه از دست شدند
در پایی اجل یکان یکان پست شدند
بودیم به یک شراب در مجلس عمر
یک دور ز ما پیشترک مست شدند

(۷۷)

گهردوون خراوی، جه قینه و تونه
زولم وو زور، پهويه و قهديم وو تونه
ئهی خاک ئهر دلت، به خاسی بدرپان
چن زير وو گهوهه، ناسينه و تونه

(۷۸)

ئەرنەگىلا چەرخ، به ئارەزووی ژير
فەلەك حەفت ياهەشت، باوهەرى وە بىر
چوون مەwoo بەرى و ئارەزووت بنيەي
مرۆچەي گۇر وەرقت، يا وەرگى وە پىر
(يا)

چەرخ به كامى ژير، كەي مەكەرۇ گەشت
بە تو چىش فەلەك، حەفت بانى ياهەشت
پاريس يا پاوه، بەرىنە يا پەشت
مرۆچەي گۇر وەرقت، يا وەرگى لى دەشت

(۷۹)

قانىع بە پىشەي، بىنە چوون كەركەس
خاستەرەن وەرى، پانى دەس ناكەس
نانەي يەويىنه، سفرە و وىت خاستەر
جه سفرەي پەنگىن، هەركەس و ناكەس

(۳۹)

ای چرخِ فلک خرابی از کینه‌ی توسست
بیدادگری پیشه‌ی دیرینه‌ی توسست
وی خاک اگر سینه‌ی تو بشکافند
بس گوهر قیمتی که در سینه‌ی توسست

(۴۰)

چون چرخ به کام یک خردمند نگشت
خواهی تو فلک هفت شمر خواهی هشت
چون باید مرد و آزوها همه هشت
چه مور خورد به گور و چه گرگ به دشت

(۸۰)

قەترەی واران بى، يَاوا بە دەريا
زەپىوه خاک بى، لى زەمەن نریا
ئى ئامە و لوایتە، پەى دونيای چىشەر
مهشى بى ئامە و بە يەك فۇو برىا

(۸۱)

ئەر پەرسى چىشەن، ئى نەقشەی مەجاز
پاسەش واچـوونە، درىزەن پىسە پاز
نەقشىوەن ئامان، جە لى دەريايى وە
كەوتەنلىق بىلەو، ئادەريايىه باز

(۸۲)

جامى وەن كە عەقل، ئافەرین ماچۇش
بە دل سەد ماچىش، كەرد ئەو بناگۇش
كۈوزەگەر زەمان، ئى جامى زەريف
وەش كەرۇو دىسان، پاسىنە مىارۇش

(۸۳)

زەپە و پىالىيە، كە خاس تىكەل بۇ
مەسەئى نمەمارۇش، عەقلش جە سەر شۇ
چىن دەس و چىن پاۋ، دىدەئى نازەنин
پەحمىو كى وەش كەرب، قىنەوكى ئەسشۇ

(۴۱)

یک قطره‌ی آب بود و با دریا شد
یک ذره‌ی خاک و با زمین یکتا شد
آمد شدن تو اندرين عالم چیست؟
آمد مگسی پدید و نایدا شد

(۴۲)

می پرسیدی که چیست این نقشِ مجاز
گر برگویم حقیقتش هست دراز
نقشی سنت پدید آمده از دریا یابی
و آنگاه شده به قعر آن دریا باز

(۴۳)

جامی سنت که عقل آفرین می زندش
صد بوسه ز مهر بر جبین می زندش
این کوزه گر دهر چنین جام لطیف
می سازد و باز بر زمین می زندش

(۴۴)

اجزای پiale ای که در هم پیوست
 بشکستن آن روانمی دارد ماست
 چندین سر و ساق نازنین و کف دست
 از مهر که پیوست و به کین که شکست

(۸۴)

دۇنیا چوون وەیوھ ، پەھیت بىرازنانى
مەھىل مەھىدە پەنھەش ، ژىرىئى دوور گنانى
چوون تۆ فەرە ملانى و فەرەتەريش ميانى
بەشت مەپفانان ، ئەر وىت نەپفانى

(۸۵)

ئانى كۆچشا كەرد ، بە دلىيۇھ ناساز
كۇن يۇشا بەھېيۇھ ، پەيمان واچقۇ راز
سەرروو ئى دوه پای ، جەپرووی يەك نياز
چېيۇھى جىانازى ، نەھگىلىيۇھ باز

(۸۶)

مەھى وەر جە چىرگەل ، فەرە مەھوسىينە
بى يار وو ھاودەم ، جە بى دۆسىينە
ھۆشيار بە لاي كەس ، نەواچى ئى راز
ھەر گۈلە سىسىما ، نەھزىقۇ زىننە

(۸۷)

ھىزى پىرەيم دى ، گۇشە و مەيخانەى
واتم : نەھتەرسى ، جە تىرۇو تانەى؟
واتش : مەھى وەرە ، چوون ئىمە فەرى
كۆچشا كەرد ھىچكام ، نامەھى پەھى يانەى

(۴۵)

عالم اگر از بهر تو می آرایند
مگرای بدان که عاقلان نگرایند
بسیار چو تو روند و بسیار آیند
بر بای نصیب خویش گت برایند

(۴۶)

از جمله‌ی رفتگان این راه دراز
بازآمده‌ای کو که به ما گوید راز؟
هان بر سر این دوراهه از روی نیاز
چیزی نگذاری که نمی آیی باز

(۴۷)

می خور که به زیر گل بسی خواهی خفت
بی مونس و بی رفیق و بی همد و جفت
زنhar به کس مگو تو این راز نهفت
هر لاله که پژمرد نخواهد بشکفت

(۴۸)

پیری دیدم به خانه‌ی خماری
گفتتم: نکنی ز رفتگان اخباری؟
گفتا: می خور که همچو ما بسیاری
رفتند و کسی باز نیامد بساری

(۸۸)

فره گیلایمی، دهور وو بهر وو دهشت
دؤنیامان دیه، به سهیران وو گهشت
نهژنیمان که سهی، به یوه پی رایره
رایوه که لوا، ریبوار نامو گهشت

(یا)

فره گیلایمی، ساراو دهرو و دهشت
جیهانمان وینا، به سهیران و گهشت
نهژنیمان که سهی، به یوه پی رایره
رایوه ره لوا، ریبوار نامو گهشت

(۸۹)

ئیمه و دش گهیفی و فلهک و دش ئاواز
جه رووی حه قیقت، نه جه رووی مه جاز
چن و دختهی چیگه، گه میمان که ردی
یق یق که تویمی، لی سهندووقی واز

(۹۰)

فره و دخت نیه نمی و دؤنیا مه مانو
بی نام نیشانمی و دؤنیا هه ره مانو
و دلتهر نه ویمی و هیچهی پیش نامه
دماته ریش نه و می، پاسه مه مانو

(۴۹)

بسیار بگشتم به گرد در و دشت
اندر همه آفاق بگشتم به گشت
کس را نشیدیم که آمد زین راه
راهی که برفت راه رو باز نگشت

(۵۰)

ما لعبتک‌لایم و فلک لعبت باز
از روی حقیقتی نه از روی مجاز
یک‌جنده در این بساط بازی کردیم
رفتیم به صندوق عدم یک یک باز

(۵۱)

ای بس که نباشیم و جهان خواهد بود
نی نام ز ماونه نشان خواهد بود
زین پیش نبودیم و نبُد هیچ خلل
زین پس چو نباشیم همان خواهد بود

(۹۱)

سهر فه رشوو خاکی ، و تان مه وینوو
چیر زه مینه نه ، شاریاوان وینوو
من ته ماشای دهشت ، نه ویهی مه که روو
چانامايان وو لوایان وینوو

(۹۲)

کاروان سه رای کون ، دو نیاش نامینه
قهوره قوولیووه ، شه وو پری بیهنه
به زمی و امه ندھی ، سه دجه مشیدینه
قهوره نی یاگه و درم ، سه دبار امینه
(یا)

با پیریما و آته نشا :

دو نیای بی و هفا ، کاروان سه رای کون
نیمی بیه دل شاد ، نیمی په نجھ پون
دو نیای بی و هفا ، کاروان سه را په نگ
نیمی وه دل شاد ، نیمی وه دل ته نگ

(۹۳)

ئاقه سری بارام ، که چا جامش گیرت
که لھی زاو پوا سهی ، خاس ئارامش گیرت
بارام که گوپی ، گیری گرد وه ختهی
وینات چ جوری ، گور بارامش گیرت؟

(۵۲)

بر مفترشِ خاک، خفتگان می بینم
در زیرِ زمین، نهفتگان می بینم
چندانکه به صحرای عدم می نگرم
ناآمدگان و رفتگان می بینم

(۵۳)

این کنه رباط را که عالم نام است
آرامگه ابلقِ صبح و شام است
بزمی سنت که وامانده‌ی صد جمشید است
گوری سنت که خوابگاه صد بهرام است

(۵۴)

آن قصر که بهرام درو جام گرفت
آهو بجه کرد و رویه آرام گرفت
بهرام که گور می گرفتی همه عمر
دیدی که چگونه گور بهرام گرفت؟

(۹۴)

په پوو سلیمانه یم ، دی باره گای تuous
گیرته بیش نه چنگ ، کله هی که یکاوس
پا کله هی واجی : ئه فسووس سه د ئه فسووس
کون قهقهه بیوی که و ، ئه هی کون ناله هی تuous؟

(۹۵)

ئاقه سری لاشان ، چه رخینه مدراء
چه ن شاهان رووشان ، نیا ئه و سه را
سهر پاسار شنه ، شابوه کوریوه
وانی : کوو کوو کوو ، شاهان و هه را؟
(یا)

قه سریوه پالوو ، چه رخینه مدراء
چن دو چن شاهان ، کوبین چا سه را
په پوو بیوه م دی ، سه ر پاسار شنه
وانی : کوو کوو کوو ، شاهان چا سه را؟

(پاسه مه زانان ، دو نیانه و یه ردنه
هیچ که س جه هه ولی ، گوزه ر نه که ردنه)

(۵۵)

مرغى ديدم نشسته بر باره‌ی تو س
در چنگ گرفته کله‌ی کیکاوس
با کله همی گفت که: افسوس افسوس
کو بانگ جرسها و کجا ناله‌ی طوس؟

(۵۶)

آن قصر که بر چرخ همی زد په و
بر درگه او شهان نهادن دی رو
دیدم که بر گنگره اش فاخته ای
بنشسته همی گفت که: کوکو کوکو؟

خهیامی یۆگنی برتلس

(۹۶)

ماچان جه شهعبان ، مهودر مهی خراوهن
په جهبنه نوهری ، مانگه و خودایمن
په جهپ وشهعبان ، مانگ خوداو په سوول (ص)
با جه رهمهزان ، وهرمیش سواوهن

(۹۷)

زهمان شوقیرهن ، چهنهش مهترسه
ههرجیت لایاوو ، مهذوش مهترسه
ئی ساتهی نهقدت ، به وهش بعویاره
ویرمهکه ویهردھی و جنامهی مهترسه
(یا)

زهمان چوون شوقیر ، مهترسه چهنهش
ههرجیت لایاوو ، وینی ناپنهش
ئی ساتهی نهقدت ، به وهش بعویاره
ویهردھی ویرمهکه وکون دمارقت سهرهش؟

(۹۸)

عومرهی سهوازی ، فرتهر جه شهس سال
ههرياگھی مهلي ، مهس پابنیه مال
تا کاسه و سهرهیت ، نهکریان گوزی
کاسهی گیره دهس ، گوزیوهیچ بن بال

(99)

و ه ل ت ه ر چانه يه ، سات ب و ق ه ي مان د ق
ئارق ش ه را و ه ي ، و ه رم م ن و ت ق
چ و ن چ ه ر خ و ف ه ل ه ك ، س ه ر و ه خ ت و و ل و ا ي
م و و ل ه ت مان ن م د ق ، ئا و و ه رم ي ق ي ق

(104)

فره گیلانی، باخ و کهش و دهشت
به گیلایم جیهان، نه کریا به هشت
وهش حالنها یانه‌ی، عومنرم پی گرد پهنج
ئه و دش نه ویارام، به لام و دش بی گهشت

(14)

رُوْجِيَار نِيشانِي، نِهْ فُوتِيَاءِ عَهْشَقِين
كَهْ رُكْه وْ چِيمَه نِيش، وْهَشْ فَالِي عَهْشَقِين
عَهْشَقْ ثَانِه نِيَا، چِوون بُولْبُولْ نَالِي
بِمَرِى وْ نِهْنَالِي، عَاشَقِي عَهْشَقِين

(۱۰۲)

یاران چوون پیوه، دیداره‌ی که‌ردی
جوقمله‌تان جهم بقو شائیه‌ی که‌ردی
چوون ساقی جامی، مهی گیرو نه دهس
من به دوعایوه، چا یاده‌ی که‌ردی

(۱۰۳)

ئیسه هۆشیار بە، ئەرتاوی جارەی
جە کۆل عەزىزەی، لابەرە بارەی
ملک و لەشی ساق، نمەمانق باقى
دەسنه بەرمەشان، چوون گەلاؤ دارەی

(۱۰۴)

سوحی زوون هۆرزە، ئەی کوپى سادە
جامى بلوورىت، پەر کەر جە بادە
ئى ساتەی قەرزەت، جە کۆنچى فەنا
فرە گیلە پەيش، نىھەن چا جادە

(۱۰۵)

ئەی چەرخ بە زۆلماو، وىت خاس مەزانى
خانەقاتى دەرس، سەتمە مەوانى
پەممەت پەي ناكەس، زەممەت پەي كەسان
دوور نىھەن چى دوهى، هەر ياخەرفىيانى

(۱۰۶)

وەشت بۇ مانگە، نۇ بۇ وە دىسان
كەل و پەل سازىت، ساز بۇ وە دىسان
مانگ لەپە و زەردە و كۆمە و لاوازە
ناچار چى پەنجەی، نامىقۇ وە دىسان

(۱۰۷)

چه نم بژنمهودی، ژیر یارانی کون
ویر مه که ردی چه رخ، بی سه رو و بی شون
نی شهره جه سووج، سو فرهی قه تاعه
ئی چه رخ و فله ک، پهی ته ماشاو تون

(۱۰۸)

جه چه رخی گه رد وون، یه ک به هرهی گیره
نیشه سه ره ختوو، و هشی و مهی گیره
جه تاعه، گوناح، خودان ده وله مهند
جه عاله منه توش، به شه کهی گیره

(۱۰۹)

هه ر یا گهی ولهی، یا گولزاری و هن
بؤیاخش جه هوون، شاریاری و هن
یا گهی و هنه و شه، سهوز بق جه زه مین
خالی لاملوو، یه ک نیگاری و هن

(۱۱۰)

لاو گوزه که ردی، گوزنی سو هم سانا
ئا گوزی پازه یش، گوشمه نه و انا:
من شایوه بینی، جه مین جام بی
مه سی و خوماری، ئیسه من سانا

ز - بهشورو پهنجی - زهپی ویلی - سادیق ههدايهت

(۱۱۱)

جه لهشمان بهر شق، گیانوو من و ترق
مهنیان کیلوو بهرد، سهروو من و ترق
دیسان پهی خشتهو سه رگوره و یاران
مهجان لی قالب، خاکوو من و ترق

(۱۱۲)

زهپیوه وینی، ناجه سه رزمین
زهپی مانگله دیم، یاهی ماجه مین
تهپوو توز قولیت، به خاسی تهکنه
زهپی چهم و دهم، گونای نازه نین

(۱۱۳)

پیری فه رزانه، سوچی ذوق هورزه
و هردهم وو زاروی، پیزی وه بیوزه
واچه ئا پیزه، یه واش هور بیوزه
مه غزی که یقو باد، دیده په رویزه

(۱۱۴)

دامنهو گولیم دی، شنهی واز که ردهن
بؤلبؤلیش پهی گول، دننوک واز که ردهن
سه یه و گولینه، نیشدیره چن گول
جه خاک به رئامان، سه ر نه خاک که ردهن

بخش پنجم - ذرّاتِ گردنده

(۵۷)

از تن چو برفت جانِ پاکِ من و تو
خشتی دو نهند برمگاکِ من و تو
و آنگه ز برای خشتِ گورِ دگران
در کالبدی کشند خاکِ من و تو

(۵۸)

هر ذره که برم روی زمینی بوده سست
خورشید و خی زهره جینی بوده سست
گرد از رخِ آستین به آزم فشن
کآن هم رخِ خوبِ نازینی بوده سست

(۵۹)

ای پیرِ خردمند پگه تر برخیز
و آن کودکِ خاک بیز را بنگرتیز
پندش ده و گو که نرم نرمک می بیز
مغزِ سرِ کیقاد و چشمِ پرویز

(۶۰)

بنگر ز صبا دامنِ گل چاک شده
بلبل ز جمالِ گل طربناک شده
در سایهِ گل نشین که بسیار این گل
از خاک برآمدَه سست و در خاک شد

(۱۱۵)

ههور ئامه و سهروو، سهوزه دی و گرهوا
بی شهراوی سوور، ژیوای کهی پهوا
ئی سهوزه ئارق، سهیرانگاو ئیمهن
سهیرانگاو کی بق، سهوزمان سهوا؟
(یا)

ههور ئامه و سهروو، سهوزه بیوه گرهوان
بی شهراوی سوور، ژیوای کهی رهوان
ئارق ئی سهوزه، سهیرانگاو ئیمهن
سهوزه لانیمان، کی کهرق سهیران؟

(۱۱۶)

ههور وو نهورقزى، پهړه و گولیش شت
ههورزه جامى مهی، گیزه نه ئه و مشت
سهوزى وه ئارق، جى سهیرانگاو تۇن
سهواي سهرا خاکىت، بەر مەيىق پشت پشت

(۱۱۷)

گیواوهی قهراخ، يەك جۆی وه سهوز بق
ماچى لالچوو، فريشتى وه سهوز بق
سهروو هيچ سهوزه دی، پا مەننیه سووکى
ئاسهوزه جە خاک، پهريبيوه سهوز بق

(۶۱)

ابر آمد و زار بر سر سبزه گریست
بی باده‌ی گلنگ نمی‌شاید زیست
این سبزه که امروز تماشاگه ماست
تا سبزه‌ی خاکِ ما تماشاگه کیست؟

(۶۲)

چون ابر به نوروز رخ لاله بشست
برخیز و به جام باده کُن عزم درست
کاین سبزه که امروز تماشاگه توست
فردا همه‌از خاکِ تو بر خواهد رُست

(۶۳)

هر سبزه که بر کنارِ خویی رُسته است
گویی زلبِ فرشته خویی رُسته است
پا بر سرِ هر سبزه به خواری ننهی
کآن سبزه ز خاکِ لاله روی رُسته است

(۱۱۸)

مهی و هره فهلهک، پههی هیلاکمان
قهستیوهش که‌ردهن، پهی گیانی پاکمان
سهر سه‌وزه‌ی نیشهو مهی پوشن و هره
ئا سه‌وزه چن زوو، مزیق سهر خاکمان

(۱۱۹)

پیاوه ته‌نیام دی، عماره‌تتو سانی
جهه هه‌ر شیلاینه، شهکهت بی و مانی
به زمانو حالی، ئا هه‌ری واچیش:
هیواش پیسه من، شیلات پهی بانی

(۱۲۰)

کرتله‌لیهی پیالی، هه‌ر گیره دل گیل
دهوری میرغوزا، یا جقوی به دل گیل
ئی چه‌رخه چنه، بالاو مانگ روویاش
که‌رده بیو پیاله، کرتله‌ل پهی ده‌رگیل
(یا)

کرتله‌لیهی پیالی، گیره دل‌ان گیل
نه دهور میرغوزار، جقوی وه‌رووان گیل
ئی چه‌رخه فره، بالاو مانگ روویان
کرتله‌ل و پیاله، که‌رد پهی ده‌ران گیل

(۶۴)

می خور که فلک بهر هلاک من و تو
قصدی دارد به جان پاک من و تو
در سبزه نشین و می روشن می خور
کاین سبزه بسی دمد ز خاک من و تو

(۶۵)

دیدم به سرِ عمارتی مردی فرد
کو گلن به لگد می زد و خوارش می کرد
و آن گل به زبان حال با او می گفت
ساکن! که چو من بسی لگد خواهی خورد

(۶۶)

بردار پیاله و سبوای دلجو
بر گرد به گرد سبزه زار و لب جو
کاین چرخ بسی قدّ بتان مهرو
صد بار پیاله کرد و صد بار سبو

(۱۲۱)

من هیزی شهوى، پیالهيم دا توهنهى
من سەرمەس بىنى و بە قاقا خوينەى
بە زمانوو حالى، ئا پیاله واتش:
من يەك رۆ چۈون تۇ، پیالهيم دا توهنهى

(۱۲۲)

چاگۇزى پەمھى، نىھەنش زەرەرەى
جامەى پەپ وەرەو، بە منىش دە پەپەى
تاوەلتەر چانەى، چاسەرۇو رايىنە
خاكمان بۇگۇزى، لاو گۇزە كەرەى

(۱۲۳)

يەك شەو دام تەوەن، كىرتەلەى كاشى
من سەرمەس بىنى و پاسەبىم ناشى
بە زمانوو حالى، پىسەش وات پەنم:
من چۈون تۇ بىنى و تۇش مەھۇى كاشى

(۶۷)

بر سنگ زدم دوش سبوی کاشی
سرمست بدم چو کردم این اویاشی
با من به زیان حال می گفت سبو
من چون تو بدم تو نیز چون من باش

(۶۸)

زان کوزه می که نیست در وی ضرری
پرگن قدحی بخور، به من ده دگری
زان پیشترای پسر که در رهگذری
خاک من و تو کوزه کند کوزه گری

(۱۲۴)

په‌رئی چا راینه، من که‌ردم گوزه‌ر
گوزه‌که‌ر جه خاک، به‌ر ئاری هونه‌ر
من پئی چه‌ما دیم، ئه‌ر نه‌دیش کوری
خاکوو بابه‌یم بئی، گوزی را گوزه‌ر
(یا)

په‌رئی گوزه‌رم، که‌وت لای گوزه‌که‌ر
هه‌رسات جه خاکی، به‌ر ئاری هونه‌ر
من بئه چه‌ما دیم، ئه‌ر نه‌دیش کوری
خاکوو تاته‌یم لئی، مشتى گوزه‌که‌ر

(۱۲۵)

هانا گوزه‌که‌ر، ته‌گه‌ر هوشیاری
تاکه‌ی بئه هه‌په‌و، خله‌لکی مه‌ویاری
ئه‌نگووس فه‌ردیدوون، ده‌سی که‌یخه‌سره‌و
نیانت لئی چه‌رخیو، چیش ویرت ماری؟

(۱۲۶)

من لای گوزه‌که‌ر، مدرانی پاوه
دیم چه‌رخ بئه ئوسای، واچی: خاس ساوه
و دش مه‌که‌رد سه‌ره‌و، دوو ده‌س په‌ی گوزه
جه که‌لله‌ی پاشاو، گه‌دای ئه‌و ناوه

(۶۹)

بر کوزه گری پریر کردم گذری
از خاک همی نمود هر دم هنری
من دیدم اگر ندید هربی بصری
خاک پدرم در کف هر کوزه گری

(۷۰)

هان کوزه گر! بپای اگر هشیاری
تاجنند کنی بر گل مردم خواری؟
انگشت فریدون و کف کیخسرو
بر چرخ نهاده ای، چه می پنداری؟

(۷۱)

در کارگه کوزه گری کردم رای
بر پلّه‌ی چرخ دیدم استاد بپای
می کرد دلیر کوزه را دسته و سر
از کله‌ی پادشاه و از دست گدای

(۱۲۷)

ئى گۈزىچ چوون من، عاشقەي بى، زار
گىرۇودەي بەندى، سەر زۇلۇنى نىڭار
ئادەسەي وىنى، ئىناملاشەنە
دەسەپ كەوتە بى، لاملى يەك يار

(۱۲۸)

هیزی شه و مدران، لاو گوزه که ری
دوى هه زار گوزی، بیده نگ، قسه که ری
گرد بیه زوانی حال، واچینی پنهان
کفون گوزه که ری و ورهشی و ههم به ری؟

(۷۲)

این کوزه چو من عاشقِ زاری بوده ست
در بند سر و زلف نگاری بوده ست
این دسته که بر گردن او می بینی
دستی ست که بر گردن یاری بوده ست

(۷۳)

در کارگنه کوزه گری بسودم دوش
دیدم دو هزار کوزه گویا و خموش
هر یک به زبان حال با من گفتند:
کو کوزه گر و کوزه خر و کوزه فروش؟

خه بیامی یۆگنی برتلس

(۱۲۹)

ساقی ئەر ئى دل، جە دەسم بەرشق
دەریان كەی تاڭو، جە وىشۇ سەرشق
سۇقى گۈزىيۇن، پەر جە نەزانى
قومەی مەی وەرق، جە سەرنە سەرشق

(۱۳۰)

بە مەی چىن قۇزى، سەرتە نەبو كەم
مشتەو خەسىسىچ، وازەبۇ كەم كەم
ئىپلىس جە شەراو، وارداياش يەك نەم
دۇي ھەزار سۆجىلى، بەرى پەی ئادەم

(۱۳۱)

ساقى رۆخسارت، خاستەر جە جام جەم
نە پاي تۆ بىرروو، عۆرمىم كەی بىر كەم
خاكوو چىر پاوتۇن، دىدەم رووناڭ كەرد
زەپىوش وەسىن، ھەزار رۆجيار كەم

(۱۳۲)

خشتهو سەر گۈزى، خاستەر جە مۇلۇك جەم
قومەی مەی وەشتەر، جە چاشتى مەرييم
نالىھى سەھرى، جە سىنەي يەك مەس
وەشتەر جە نالىھى، بۇو سەعید، ئەدەھەم

(۱۳۳)

جه ده فته ری عۆمر، گیرتم یەک فالهی
جه سۆزی سینهی، یەک ساھیب حالهی
وات: وەشلەی کەسەی، وەرانوھر شەنە
یارهی بق چوون مانگ، یەک شەو جه سالهی

(۱۳۴)

ئەگەر مەھی وەری، لاو ژیران وەرە
لاو کورهی گۆل رووی، فره خەندان وەرە
ئى قىسى مەگىلنۇ و فەرەيچ مەوەرە
كەم كەم و جارجار، جه پەنەن وەرە
(يا)

ئەگەر مەھی وەری، چەنى ژیران وەرە
يا چەنى كورهی، شادى خەندان وەرە
ئى راز مەگىلنۇ و فەرەيچ مەوەرە
كەم كەم و جارجار، دوور جه تەزان وەرە

(۱۳۵)

چەنى يارى وە، تازەتەر چاگول
جه دەس نەدەھى مەھى، قەراخى ئاگول
وەلتەر چانەی كە، باي ئەجەل رېزنىق
گجى عۆرمىمان، چوون گجى ئاگول

(۱۳۶)

رۆجیار کەمەندۇو، سۆحیش وست سەربان
کەی خەسرە و مۇرەئى، پۇش وست رۇوی جىهان
مەی وەر مەی دەنگۇو، عەشقى سۆب سەھەر
شۇرەت(ئەشەر بۇوش)، وست دەورى زەمان

(۱۳۷)

ھەر كەس خەتىوھ، عەقلش بىق نە دل
سانەی عەمروو، وېش، نەويارد بى حاسلىق
يا پەئىرەزاي حەق، شەوو پۇش كۆشاش
يا پەئىرەختى، مەيش وارد جە وەردى

(۱۳۸)

چى دۇنيا كەسەئى، نىاوان گۈل عۆزار
تانا نەدۇ دلىش، دېرى مېرغۇزار
تۇ شانەي وينە، تانا نەوي سەدتار
دەسش گىر نەوي، نە تۇى زۇلغى يار

(۱۳۹)

جاموو شەراویت، مەپدانى پەبى
دەروازەي وەشەيت، بەستانى پەبى
لىزت كەرد سەر خاک، شەراوى گۈل پەنگ
خاک بەرەو دەميم، مەر مەسىنى پەبى

(۱۴۰)

شەراو تاویسانق، سۇراھىش کانگەن
لەش پىالىھەن و، شەراوش گيانەن
ئا جامى وەش پەنگ، پې مەھى و خەندان
ھەلسەين ون ھەنگۇور، جە لىش نىھانەن

(۱۴۱)

يانەو شاي چەنى، تاجەو كەى ورەشم
مېزەرە و مللائى، بە سۆز نەھى ورەشم
تەسپىھى دەسى، ئافىل بازانە
ناوامه بە يەك، پىالىھى مەھى ورەشم

(۱۴۲)

شاوه دىم نىۋ وەيۇ، ھەنگۇورى مەمجە
غەيرجە ھۇون تائىب، ناپاكى مەمجە
ونەو دوى ھەزار، رياڭكارى خراوى
مجە سەر خاکوو، قۇمەھى مەھى مەمجە

(۱۴۳)

پازەت جە گىردوو، خەلکى شارەوە
جە ناكەسانىش، ئەسراار شارەوە
بىدېھ چىش كەرى، بە خەلکوو خوداى
جە خەلکوو خوداى، ويٽ مەشارەوە

(۱۴۴)

پیالیوه شهراو، دونیاو دین میژو
قومهی مهی به چین، هم ماچین میژو
غهیری مهی گولرنهنگ، چیش هن رووی زه مین
تالهین که هزار، گیان شیرین میژو

(۱۴۵)

پیری گهلاو سهر، نازه ریفس هن
وله ناری رووی من، ره نگ زهردی بهردنه
یانه و بمهه و بان، چوار دیواری لهش
پسنه ویرانوو، ممهیلی پژا شهن

(۱۴۶)

مهی و هرده که رقت، بی خه و هر جه و هی
مجوق نه دل دژ، سام و هوونا و هی
هوشیاری لهشی، چ قازانجنهیش هن
تیر مهدق نه دل، ویرکه رده و لوهی

(یا)

مهی و هر توق که رق، بی خه و هر جه ویت
مجوق نه دل دژ، هوون و سامی پیت
چ قازانجنهیش هن، هوشیاری لهشت
ویرکه رده و فوتیای، تیرهی مهدو لیت

(۱۴۷)

گجی پاکیمان، که رد سه روو هقمهی
خاکی مهیخانه، پهی تهیمه مزمهی
به شکهم جه خاکوو، مهیخانه يش بیزمهی
عومرهی گممان که رد، پاو مهیخانه و مهی

(۱۴۸)

دل جه دل مهردہی، ساقی سوویه ته
ئاد جه چیر زه مین، دل ئاسووده ته
هر چی به هووناو، چەم دامنهی شوروو
دامنهی ته ربہ هەلس، خاس پیس بوبه ته

(۱۴۹)

شل و شول مهودی، فەرز یاگی باردي
ئالوقمهی هەنتان، جه کەس مهشاردي
مهگیلدی پهی مال، یا ونھو كھسی
چاروو ئەو دۇنياى، کەرروو، مەھی باردي

(۱۵۰)

گ قول وات: من یوسف، میسری چەمەنم
پر دروو گەھەر، یاقوقوت دەھەنم
واتم: یوسفتنى، نسام و نیشانەي؟
وات: بدییە دریان، گجی و دیمەنم

(۱۵۱)

و هخته‌ی که پر جیار، نه سوچ پر شه و قه
مهی دهسته‌نه بق، بریقه‌ش و دش زه و قه
پاسه مه‌شهوره‌ن، گوایا مهی تاله‌ن
تالیش نیشانه‌ی، یهک ره‌نگی و حه‌قه‌ن

(۱۵۲)

هانا پوزگار، جارجاردل پربان
بی خه نه‌وی لیش، تیخ تیخ چوون زه‌بان
ئه‌گه‌ر زه‌مانه، گه‌ز بنیوق ده‌مت
تؤ قهووتش مه‌ده، ژار مارش تلیان

ه - بهشود ششی - هه رچی پیش ئامه و دش ئام
سادیق هه دایهت

(۱۵۳)

ئهگهه من به مههی، مهیخانه مهستم
ئهه کافر وو گهه ور، یا بوقت په رسنم
هه ر تایفی به من، زمنیووه به رق
من پههی ویمهنا، مهستم یا پهستم

(۱۵۴)

وهشی و مههی واردہی، ئائینوو منهن
دوور جه کوفر وو دین، تاق دینوو منهن
به وهیووه و دزئنیایی، واتم : پی تهکت
وات: دل وهشی ترق، پی تهکوو منهن

(۱۵۵)

بی شهراوی سوور، ژیوای نمهتاوو
هه رگیز باری لهش، بی مههی نمه تاواو
بهندده ساتھینا، که ساقی واچق:
کاسههی تهه گیره و، منیش نمهتاوو

بخش ششم - هر چه بادا باد

(۷۴)

گر من ز می مغانه مستم، هستم
گر کافرو گبر و بت پرستم، هستم
هر طایفه ای به من گمانی دارد
من زان خودم، چنان که هستم، هستم

(۷۵)

می خوردن و شاد بودن آئین من است
فارغ بودن ز کفر و دین من است
گفتم به عروس دهر: کابین تو چیست؟
گفتا: دل خرم تو کابین من است

(۷۶)

من بی می ناب زیشن نتوانم
بی باده کشید بار تن نتوانم
من بنده‌ی آن دمم که ساقی گوید
یک جام دگر بگیر و من نتوانم

(۱۵۶)

ئیشەو جامى مەھى، يەك مەھنى وەرروو
بە دوى جامى مەھى، ويّم غەنەنی كەرروو
يەره تەلاققەو، عەقلۇو دىينى دەو
كناچلى ھەنگۈورى، من مارەتى كەرروو

(يا)

ئیشەو كاسە من، شەراوهەتى وەرروو
بە دوى كاسى مەھى، ويّم دارا كەرروو
جا سى تەلاققەو، فامۇ دىينى دەو
كناچلى ھەنگۈورى، بە وەيىسى بەرروو

(۱۵۷)

وەختەتى مەردانى خاڭىم گەرمى
حالىم پەتى عېبرەت، لايى مەردم بەردى
جا خاڭىم بە مەھى، خاس تىكەل كەردى
پەتى سەرروو ھۆمەتى، خاشتىۋەم بەردى

(۱۵۸)

مەردان بە شەراو، وسلىوو من دەيدى
بە شەراوهەتى خاس، تەلقىنەم وەندى
واستىان پۇ حەشرى، ئەمن بىزدى وە
خاڭىو دلىپەرەو، مەيخانەتى كەندى

(۷۷)

امشب می جام یک منی خواهم کرد
خود را به دو جام می غنی خواهم کرد
اول سه طلاق عقل و دین خواهم داد
دخته رز را به ذنی خواهم کرد

(۷۸)

چون مرده شوم، خاکِ مرا گم سازید
احوالِ مرا عبرتِ مردم سازید
خاکِ تنِ من به باده‌ی آغشته کنید
وز کالبدم خشتِ سر خم سازید

(۷۹)

چون در گذرم به باده شوید مرا
تلقین ز شرابِ ناب گویند مرا
خواهید بـه روزِ حشر یابید مرا
از خاکِ در میکـده جویید مرا

(۱۵۹)

من ئاندە شەراو، وەرروو بىقى شەراو
مەيتەنە ھۆرزق، جە باتى گلاؤ
بىاواو سەر خاکم، يەك بىق خۆمارى
مەس جە بىقى شەراو، بگۈزۈرە دەرداو

(۱۶۰)

ئاپۇ نەمامۇو، عۆمۈريم ھۆر كىنىق
زەرە زەرپەي لەش، چۈون شەور شىنىق
ئەر جە ھەرپەو من، كاسەي وەش كەران
پەر جە مەيى كريق، دىت سەرەم زنىق

(۱۶۱)

جە پاي ئەجهلدا، سەر شۇپ بۇو كەم كەم
پەي عەممە درىيژىم، لىيم برىقۇ زەم زەم
دەخىل جە ھەرپىم، پىالىھى وەش كەردى
جە بىق مەيى زىندە، بۇو واچۇو: دەم دەم

(۱۶۲)

يىاران ئەر پىسوھ، دىيدارەي كەردى
جە دۆسى خاستان، فەرە يادەي كەردى
پىسوھ نۆشاتان، شەراوى وەش پەنگ
تۆگەمان ياوا، سەر لېزەي كەردى

(۸۰)

چندان بخورم شراب کاین بوی شراب
آید ز تراب، چون روم زیر تراب
گر بر سر خاک من رسد مخموری
از بوی شراب من شود مست و خراب

(۸۱)

روزی که نهال عمر من کنده شود
و اجرام ز یکدگر پراکنده شود
گر ز آنکه صراحی کنند از گل من
حالی که ز باده پُر کنی، زنده شود

(۸۲)

در پای اجل چو من سرافکنده شوم
وز بیخ امید عمر برکنده شوم
زنhar، گلم بجز صراحی نکنید
باشد که ز بوی می دمی زنده شوم

(۸۳)

یاران به موافقت چو دیدار کنید
باید که ز دوست یاد بسیار کنید
چون باده‌ی خوشگوار نوشید به هم
نوبت چو به مارسد نگونسار کنید

(۱۶۳)

ئانی ئه سیروو، فاموو تەقىيەيىنى
پەي بىيەى، نەوييەى، شەللى و شەقىيەيىنى
با خەوەر لوه، ئاوەنگۇر بىزق
بى خەوەر گردلى، قورەى (ھالى) چەقىيەيىنى

(۱۶۴)

شىخ بە قاھبىوھش، وات: ژەن مەسەنی
ھەرسات نە باوھش، فرە كەسەنی
وات: ئەي شىخ ھەرجى، ماچى ئانىنان
پاسە منمەناني، پاسى چەمنەنی؟

(۱۶۵)

ساھىبوو فتواى، پىركار تەرىنم
پى مەسىيە جە تو، ھوشيار تەرىنم
تو ونهو خەلکى و ئىمە هوون ھەنگۇر
ئەنسافت بۆ کام، ون وھر تەرىنم؟

(۸۴)

آنانکه اسیر عقل و تمیز شدند
در حسرت هست و نیست ناچیز شدند
رو با خبرا تو آب انگور گزین
کآن بی خبران به غوره میویز شدند

(۸۵)

شیخی به زنی فاحشه گفتا: مستی
هر لحظه به دام دگری پابستی
گفتا: شیخا هر آنچه گویی هستم
آیا تو چنان که می نمایی هستی؟

(۸۶)

ای صاحب فتوی ز تو پر کارتریم
با این همه مستی از تو هشیارتریم
تو خون کسان خوری و ما خون رزان
انصف بده کدام خونخوارتریم

(۱۶۶)

واتشا دووزه خین، گرد عاشقوو مهس
قهولهی خهلافهن، با زاندی ده ربهس
ئه ر عاشقوو مهس، جه حهنهه می بان
سهوای به ههشتنهن، پیسنه لنه پی دهس
(یا)

جه حهنهه م پهرا، جه عاشقوو مهس
من خوانهی پی قسا، ئه نگووسه و ویم گه س
یاگی چن ههره، کولکن بق به ههشت
سارایوه چولهنهن، پیسنه لنه پی دهس

(۱۶۷)

ماچان به ههشتنهن، په ر جه په ری و مهی
شهراوهی پاک و هه نگوین و هه م بهی
ئیمه چی مهی و یارهی بیز میوه
چا بان مهی و یار، دهس نه و هری پهی

(۱۶۸)

ماچان جه به ههشت، حوری و که و سه ره ن
گه زق و شهراوو، هه نگوین تاو سه ره ن
پیالهی په ر که ره و بنیه ش لی ده سیم
ئی نه قده جه سه د، قه زری خاسته ره ن

(۸۷)

گویند که دوزخی بود عاشق و مست
قولی سست خلاف، دل در آن نتوان بست
گر عاشق و مست دوزخی خواهد بود
فردا باشد بهشت همچون کفِ دست

(۸۸)

گویند: بهشت و حور عین خواهد بود
و آنجامی ناب و انگبین خواهد بود
گر ما می و معشوق گزیدیم چه باک؟
آخر نه به عاقبت همین خواهد بود؟

(۸۹)

گویند: بهشت و حور و کلوثر باشد
جوی می و شیر و شهد و شکر باشد
پُر گُن قدر باده و بر دستم نه
نقدي ز هزار نسيه بهتر باشد

(۱۶۹)

ماچانی بههشت، به حور و هشته رهن
من ماچوو که ئاو، هنگوور و هشته رهن
ئى نهقدەی گىرە و ئاقەرزەی و هردە
دەنگوو دەھۆلى، جە دوور و هشته رهن

(۱۷۰)

جهەننەم، بههشت، كەس نەزىەن ئەی دل
ماچى ئامانق، چا جىهان ئەی دل
تەرسۇو هيومان، بە چىوھين چادى
ناموو نىشانەی، گم بىەن ئەی دل
(يا)

ساقى چوون جاران، جام گىرە وە دەس
خەميم فرييى، لېيم بە فرييارەس
باچى بههشتەي، پىوه وەش كەرم
بههشتۇ خوداي، بە چەم نەزىەن كەس

(۱۷۱)

من هيچ نمهزانوو، خوداھەپەش شىلان
بەھەشتىش كەردا، يادقىزەخ گىلىان
جام و مەي و يار، پاللوو بقىيسانەي
ئى يەرم نەقد بان، بههشت پەي باوان

(۹۰)

گویند: بهشتِ عدن با حور خوش است
من می گویم که: آبِ انگور خوش است
این نقد بگیر و دست از آن نسیه بدار
کاوازِ دهل شنیدن از دور خوش است

(۹۱)

کس خلد و جحیم را ندیده ست ای دل
گویی که از آن جهان رسیده ست ای دل؟
امید و هراسِ ما به چیزی ست کز آن
جز نام و نشانی نه پدید است ای دل

(۹۲)

من هیچ ندانم که مرا آنکه سرشت
از اهلِ بهشت کرد یا دوزخ زشت
جامی و بتی و بربطی بر لبِ کشت
این هر سه مرا نقد و تو را نسیه بهشت

(۱۷۲)

مه قاممان مه نه يش ، چى دۇنياى نىهەن
غەير دلدارو مەھى، خاستەر كى دىھەن
تا كەھى دلنى بقۇم، ھيواو ورەو تەرس
مەرداڭ كۆنھەن نۇرى، جىھان سەر شىھەن

(۱۷۳)

چۈون ئامەيم بە من، نەبى ئاردانىش
مەردەنىش بە من، نەبى بەردەنىش
ئەى ساقى ھۆرزە، وەروانەيت بەسە
شەراوو تىقى، جە خەم شۇردانىش

(۱۷۴)

عۇمر تەمامىق ، بەلخ، بەغدا، يا مال
پەيمانە پە بىق، ج شىرین، ج تال
وەشت بقۇ مانگە، دماو من و تىق
لووتکەنە بەرمەى و مەگنۇلى ئا چال

(۱۷۵)

پايىوه مەپىيمە ، غەيرى مەيخانە
ھۆرپىركى و يار و مەھى و سەيرانە
دەسنه جامى مەھى، سەرشانە چىنگلە
مەھى نۇش كە نىگار، قىسىت ژيرانە

(۹۳)

چون نیست مقامِ ما در این دهر مقیم
پس بی می و معشوقِ خطایی ست عظیم
تا کی ز قدیم و محدث آمیدم و بیم
چون من رفتم، جهان چه محدث چه قدیم

(۹۴)

چون آمدنم به من نبُد روزِ نخست
وین رفتنِ بی مراد عظمی ست درست
برخیز و میان بیند ای ساقی چست
کاندوهِ جهان به می فروخواهم شست

(۹۵)

چون عمر به سر رسد، چه بغداد چه بلخ
پیمانه چو پُر شود، چه شیرین و چه تلخ
خوش باش که بعد از من و توماه بسی
از سلح به غرّه آید، از غرّه به سلح

(۹۶)

جز راهِ قلندرانِ میخانه مپسوی
جز باده و جز سماع و جز یار مجبوی
بر کف قدح باده و بر دوش سبوی
می نوش کن ای نگار و بیهوده مگوی

(۱۷۶)

ساقی خه می من، گرد یا گهی یا وای
سهرمه سیه که و من، فره ته ر جه تاوای
سهر رو و ریش چه رمه م، سهر و دش به مهی تو
پیرم و هه سار وو، دلیم بی ئاوای

(۱۷۷)

تونگهی مهی وازوو، شیت و لیوه بwoo
که لهلا بگنیوو، هه تا سوچی زوو
من و تیو پیوه، نیشمی ویرانهی
وه شته ر جه یانه و، سانی که رم روو

(۱۷۸)

زاهیرو و بیهی، نه ویهی خاس زانوو
باتن به رزاییو، نزمی راس زانوو
به ئی زانایی، شه رم مهی جه ویم
پلهی به رزته ر جه، مه سی باس زانوو

(۱۷۹)

ئه ر گیانهیم مه نه ن، ته قالاو ساقین
بی و هفایی خه لک، لام گؤل و تاقین
چا مهی سوچی زووم، ته نیا پیالهی مه ن
نمہ زانوو جه عو مر، ویم چنندہ باقین

(۹۷)

ساقی غمِ من بلند آوازه شدَه سَت
سرمستیِ من برون ز اندازه شدَه سَت
با مُوی سپید سرخوشم کز می تو
پیرانه سرم بهارِ دل تازه شدَه سَت

(۹۸)

تنگی می لعل خواهم و دیوانی
سدّ رمقی باید و نصف نانی
و آنگه من و تو نشسته در ویرانی
خوشتر ببود آن ز ملکت سلطانی

(۹۹)

من ظاهر نیستی و هستی دانم
من باطن هر فراز و پستی دانم
با این همه از دانش خود شرمم باد
گر مرتبه ای ورای مستی دانم

(۱۰۰)

از من رمّقی به سعی ساقی مانده سَت
وز صحبت خلق بی و فایی مانده سَت
از باده نوشین قدحی بیش نماند
از عمر ندانم که چه باقی مانده سَت

خه‌بیامی یوگنی برتلس

(۱۸۰)

گولمان دهس نه‌کهوت، دره و ده‌هال و هسین
و هرمان ئه‌ر نه‌کهوت، ئه‌یری چال و هسین
ته‌کیه و خانه‌قا و یا شیخیش نه‌وی
زونتار وو ناقووس، سه‌لیب مال و هسین

(۱۸۱)

و هر ده‌ممه‌نه‌بۆ، یاری یاقووت لەب
ئاوه و خیزريم بۆ، یاگی ئاو عه‌نەب
سق‌هه‌یل شمشال ژه‌ن، هامدەم عيسى(ره)
چوون دل نه‌و شاد، که‌ین یاگی ته ره‌ب

(۱۸۲)

من سه‌رنه مه‌يلوو، حوریه‌ی که‌روو
ده‌سنە پیاله‌ی په‌ر، شهراوه‌ی و هرروو
په‌نم ماچانی: خنودا توبه‌ش دائی
توبه‌م بۆ ئه‌گه‌ر، من توبه‌ی که‌روو

(۱۸۳)

ئا یار دلم په‌يش، تەمام ئه‌وگارەن
ئا زه‌یچ لا یوہ ته‌ر، دل گرفتارەن
من په‌ی ده‌واو ویم، چه‌نى كۆشۇونە
ئا کەس پیزشکوو، ئیمەن بیمارەن

(۱۸۴)

ئارق كەنهويم، شەراوهى فره پاك
دەمم چۈون ڈارەن، با بۇيىچم ترياك
خەم دل ڈارى مار، ترياكىيچش مەمى
كە من مەمى وەرروو، جە ڈارىم چ باك

(۱۸۵)

واتم : دى شەراو، ون رەنگ نموھرروو
مەى ون ھەنگۇورەن، ھۇون رەنگ نموھرروو
پىرەي فەرزانە، واتش: راس ماچى؟
واتم : خەتانىھ، ون رەنگ نموھرروو

(۱۸۶)

ھاو دەمان پەنەم، چامەى قىووت دەيدى
زەردى رۇخسارم، چۈون ياقوقوت كەردى
مەردانىش بە مەى، خاس لەشم شۇردى
جە دار ھەنگۇورى، تابۇوتەى بەردى

(۱۸۷)

ئەرمەى بە كەشەى، دەيدى ھۇر پېرق
فرە كەمن كەسەى، شەراو نەھرۇ
من جە مەى تۆبە، نە كەرۇو چۈونكەى
مەى چىۋەين ئەدەب، گەرد كەسەى كەرق

(۱۸۸)

مهن مهن مهی و هررو، نمه که رهو مهسی
تهنیا پهی جام مهی، که رهو دریز دهسی
غه ره ز من زانی، جه مهی په رهستی؟
نه که رهو چوون تقو، من وی په رهستی

(۱۸۹)

شوره یه ن، نامیت، به خاسی به رشـق
عارهـن جه جهوری، زهـمان دلـبـی شـقـ
به بـزـی ئـاوـهـنـگـوـرـ، تـقـ خـقـمـارـ بـگـنـیـ
خـاستـهـرـ کـهـ نـامـیـتـ، بهـ درـقـ بـدرـهـ وـ شـقـ

(۱۹۰)

پـهـنـهـمـ ماـچـانـیـ، کـهـ مـتـهـرـ چـینـهـیـ وـهـرـ
بـهـ جـ عـۆـزـرـیـوـهـ، پـاتـ نـمـهـکـیـشـیـ بـهـرـ
عـۆـزـرـمـ دـیـمـیـ یـارـ، بـادـهـیـ سـوـبـ سـهـحـهـرـ
ئـهـنـسـافـتـ بـقـ تـقـ، عـۆـزـرـهـیـ چـیـ روـونـتـهـ؟

(۱۹۱)

چـیـ جـیـهـانـ مـایـهـیـ، نـوـشـیـ یـاـ پـقـشـیـ
شـهـرـمـهـسـارـ بـیـ ئـهـرـ، پـهـیـشـانـ نـهـکـوـشـیـ
ئـهـلـبـاقـیـ پـوـشـهـیـ، نـمـیـژـانـ هـوـشـدـارـ
عـۆـمـرـیـ بـهـ کـهـلـکـتـ، پـهـیـشـانـ نـهـوـرـهـشـیـ

(۱۹۲)

یاریوه چوون حوور، جه فهسلی و هار
جامؤله‌ی مهیم دق، دهوری میرغفرزار
با وینتال زانا، ئی قسی جه بازار
تووته چهم خاسته‌ر، بههشت بهیم سه‌رزار

(۱۹۳)

دهور وو یوقتهری، چهنی بالله‌فر
دهس پنه که‌رم، عهشقی نو بے گر
ههلس چهم ساته‌ی، راحمهت نمازق
تانه رووی یوقتهر، چهمنی نهوان سپ

(۱۹۴)

چیش که‌روو چهنی، نهفسوو ویم شه‌رمن
جه دهس که‌رده ویم، دل وو چهم ده‌ردمه‌ن
گیروو جه که‌رده‌یم، ویفری بے که‌رم
دیده‌ت دیش که‌رده‌م، سهرا پام شه‌رمن

(۱۹۵)

ئه‌ر ده‌سم بگنو، ههورامی نانه‌ی (ز مغز گندم نانی)
جه مه‌ی دوی مه‌نی، جه مه‌بی پانه‌ی
چهنی یار ویاری، تۆ جه ویرانه‌ی
وهشیه‌ین که نه‌ویه‌ن، جه یانه‌و سانه‌ی

(۱۹۶)

جه شار مهشور بی، تۆ شەپقاناسى
تەنیا و تاک ژیوی، ماچات و دسواسى
خاستەرەن ئەر خزر، ئەگەر ئەلیاسى
کەس تۆ نەژناسۇ، تۆش كەس نەژناسى

(۱۹۷)

ئانى جە کاروو، فامى مەكۈشان
پىسەن خەریک بان، گاوهى نېر دۇشان
ئانەن خناس گجى، شىتى كەرى وەر
ئارق بە عەقلى، تەرە مەورەشان

(۱۹۸)

خەبیام پەی گۇناح، ئى ماتەم چىشەن
خەم واردەيت پەرى، فرە و كەم چىشەن
ئەر گۇناح نەبۇ، زيانىش چىشەن
زيان پەی گۇناح، ئامەن خەم چىشەن

(۱۹۹)

ئەر دەست بىڭىز، جە مەھى دوى مەنى
نۇش كەر بە وەشى، گرد ئەنجۇمەنى
كەسى ئى لۇنىاش، وەش كەرد بى باكەن
پەی ئا مەسى تۆ و رىشۇھى چۈون مەنى

(۲۰۰)

مهی و هر ده رد و ژان، لی دلیت به رق
ئه ندیشهی حه فتاو دوو میاللهت به رق
پاریز مه که ره، جه کیمیاولی مهی
ئه ر قومهیش و هری، ئیش له شیت به رق

(۲۰۱)

یه ک ده سمان قور عان، یه ک ده سیش به جام
گاگا پیا حه زال، جار جاریش حه رام
ئیمه نمی لی ئی، پیر قزه گونبهز
نه کافری موتللهق، نه مؤسلم ته مام

(۲۰۲)

هوشیار نمه بق بی، پمهی عاللهم گیانی
مه نگ و بی ده نگ بی، پمهی کار جیهانی
تا چهم و زوان گوش ههن، به ر قه رار
بی چهم و زوان وو گوش به نیهانی

(۲۰۳)

مهی وارد هی و گیلای، دهور وو ئا خاسان
خاسته رهن جه به رگ، زاهی دی پوشان
ئه ر دوزه خی بان، خه لکی مهس واچه:
کی به هه شتی بق، من وینووش ئاسان؟

(۲۰۴)

نموده ری، تانی، مده، ئهو مه سان
حیلی مسواران، چاده م و ده سان
قوزه نی چانه هی، که نموده ری مهی
سده کاره هی که ری، مهین غول امه يشان

(۲۰۵)

کی گوناچ نه که رد، چی جیهان واچه؟
ئه ر گوناچ نه که رد، چون ژیوان واچه؟
من خراوی که روو، تو ش عه زابم دهی
فه رقوو من و تو، چی ج سان واچه؟

(۲۰۶)

یا په ب که ریمی و ره حیمی و که ره م
چی گونا باری، نیه نی جه ئه ره؟
به تاعه ت عه فوه م، که ری که بین که ره م
به گوناچی به خشهم، پهی ئه ره م به ره م

(۲۰۷)

هر چیم مه واچی، به قینق ماچی
به من بی دین و مولحید تو ماچی
من و یچم زانوو، ئانه نا ماچی
پیسه من نیه نی، پاسه تو ماچی؟

(۲۰۸)

ژیری چی زهمان، قازانجەیش نیمن
ئارق گیل و ح قول، دهولەمەند بیمن
چانەیم ده ژیریم، ویرەنە بەرق
زهمانى وینوو، قینەش ھوش شیمن

(۲۰۹)

دوی یەری نەزان، پاسە مەزانان
جە خەرافاتى، زانايىنى و فرەزان
تۇش پاسە ھەربە، كە ئادى ھەنى
كەسەی ھەرنەوى، كافرش زانان

(۲۱۰)

یا رەب پەی رزقىم، واز كەرە بەرەى
بى منەتى ناكەس، دەم ما حەزەرەى
پاشىوە جە مەمى، من بازە سەرمەس
بىگنۇو بى خەودر، بى ئىشۇو و سەرەى

(۲۱۱)

یا رەب بە دلۇو، ئەسىرىيەم پە حەمى
بە سىينەى پې سۆز، خەمەننەم پە حەمى
پاپا مەيخانە، لوايەم بە خەشە
پا دەس جامى مەمى، پە گىرەيەم پە حەمى

و - بهشوده هفتی - هیچهنه
سادیق ههدايهت

(۲۱۲)

بی خهودر، شکلهی، نه وینیش هیچهنه
ئاسمان حهفت یانو، نه زماریش هیچهنه
تقوهش بورویاره، چی کهون و مهکان
به سیاینمی به سات، که ئادیش هیچهنه

(۲۱۳)

دۇنیات دی و ههړچی، به چه م دیت هیچهنه
ئانهیچ که واتت، یا ژینت، هیچهنه
به چوار نال گیلای، جه ئافق هیچهنه
چوون ماریش بخزی، لی یانهیت هیچهنه

(۲۱۴)

دۇنیات به مهرام، تارنا ئاخر چیش
ئى نامى عۆمریت، وانا ئاخر چیش
گیروو سهـ سال تهر، به وەشى ژیوی
سەـ سال تهر پاگیر، مانا ئاخر چیش

(یا)

دۇنیات به مهرام، ويارنى بۆ چیش؟
یا نامى عۆمریت، خاس وانى بۆ چیش؟
گیروو سەـ سال تهر، به وەشى ژیوی
سەـ سال تهر پاگیر، چى مانى بۆ چیش؟

بخش هفتم - هیچ است

(۱۰۱)

ای بى خبران، شکل مجسم هیچ است
وین طارم نه سپهر ارقم هیچ است
خوش باش که در نشیمن کون و فساد
وابسته‌ی یک دمیم و آن هم هیچ است

(۱۰۲)

دنیا دیدی و هر چه دیدی هیچ است
وآن نیز که گفتی و شنیدی هیچ است
سرتاسیر آفاق دویدی هیچ است
وآن نیز که در خانه خزیدی هیچ است

(۱۰۳)

دنیا به مراد رانده گیر، آخر چه؟
وین نامه‌ی عمر خوانده گیر، آخر چه؟
گیرم که به کام دل بماندی صد سال
صد سال دگر بماند گیر، آخر چه؟

(۲۱۵)

ئى چەرخ و فەلەك، كەردىمېش حەيران
شەمەيمان زانا، وىرنە چوون ژىران
ئەر رۆجىيار چراوى، زانى، عالەم شەم
نەخشەى ورىدىنمى و چەتەش سەرگەردا

(۲۱۶)

دېم مەسەى نىشتەن، نەگۇشەى زەمین
نە كۆفرو ئىسلام، نە دۇنيا و نە دىن
نە بىش شەريعت، نە حق نە يەقىن
لى ئى دوه دۇنياي، كىن بقۇش زات چەنин

(۲۱۷)

نىهن ھەر چى ھەن، تەنبا وان جە دەس
چوون ھەن، ئانەيش ھەن، بەرمەشان جە دەس
چىوهى جە عالەم، نىهن، راندىش ھەن
ویر كەرى نىهن، چىوهى ھەن بەر دەس

(۲۱۸)

چوار تەردەف، نىڭاي، دۇنيام كەردەن ھىچ
سەمەر وو عۆمۈرمىم، لى دەسانەن ھىچ
شەم نە بەزمى يار، نىشورە بۇ ھىچ
جاموو جەميش بۇو، چوون مىرىيان ھىچ

(۱۰۴)

این چرخِ فلک که مادرو حیرانیم
فانوسِ خیال ازو مثالی دانیم
خورشید چراغ دان و عالم فانوس
ما چون صُوریم کاندرو گردانیم

(۱۰۴)

دندي دیدم نشسته بر خنگ زمین
نه کفر و نه اسلام و نه دنیا و نه دین
نی حق، نه حقیقت، نه شریعت، نه یقین
اندر دو جهان که را بود زهره‌ی این؟

(۱۰۶)

چون نیست ز هر چه هست جزیاد به دست
چون هست ز هر چه هست نقصان و شکست
انگار که هست هر چه در عالم نیست
پندار که نیست هر چه در عالم هست

(۱۰۷)

بنگر ز جهان چه طرف بربستم، هیچ
وز حاصل عمر چیست در دستم، هیچ
شمع طربم، ولی چو بنشتیم، هیچ
من جام جمم، ولی چو بشکستم، هیچ

خه بیامی یوگنی برتس

(۲۱۹)

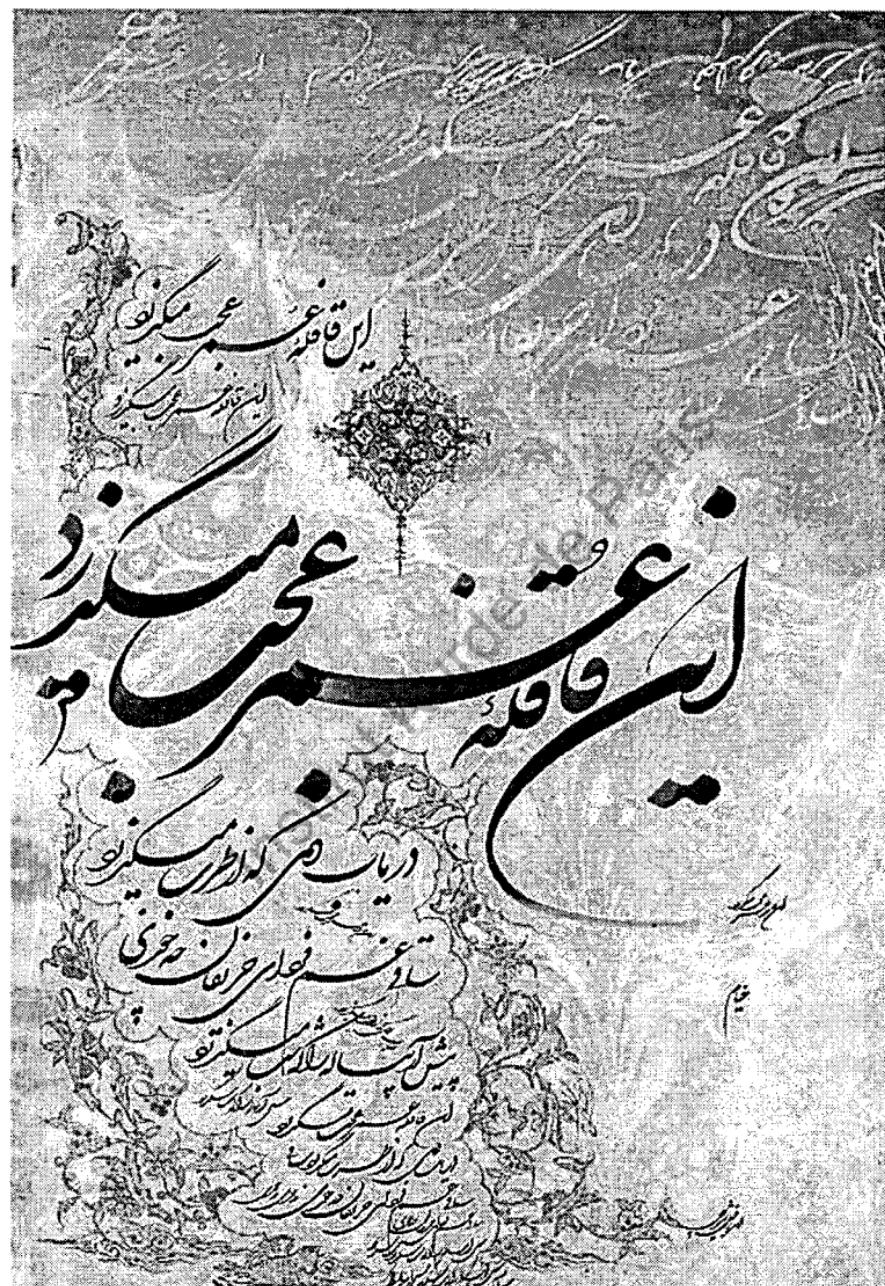
داخه که م عۆمرم، به پووچی تهی که رد
تیکهی حهراموو، نه فسی پیسم و ۵رد
واتهی نه که ردهم، روو په شش که ردان
که ردهی نه واتهه، دلش که ردان سنه رد

(۲۲۰)

ئه ر گه و هه ر تاعهت، هه ر گیز نه ساواام
تۆز گۆنای نه رووم، پاک که م نه تاواام
جه بارگهی که ردهم، هیوای دل نه و بیان
یه کم دوو نه که رد، هیچ و خت تا تاواام

(۲۲۱)

کار وو بار فەلەک، حه ساوه يش بیا
گرد ئە حوالیوهش، کتاوه يش بیا
ئه ر چەرخش عادل، بگیلاهه ردهم
کهی وینی زانا، خەم باره يش بیا

چشم

ی - به شوو هه شتی - قه یروو ئی ساتا زانم نایمی ل
سادیق هه دایهت

(۲۲۲)

جه یانه و کۆفری ، تا دین یه ک نه فه س
عالمه مو شه کی و یه قین یه ک نه فه س
ئی یه ک نه فه سهی ، بورویاره پهی ویت
دەس کەوت عۆمریمان ، جه ژین یه ک نه فه س

(۲۲۳)

وهشیت گەرەک بۇ ، عۆمرت یه ک ساتەین
لهشی کەی قۆباد ، جەم تىكەل خاکەین
حال و بال دۆنیای رینگالە و عۆمریچ
وهرمۇ و خەیال و خلەتنا و کاتەین

(۲۲۴)

مانگ و گەلاویز ، ئاسمان بەر کەوتى
خاستەر جە مەی خاس ، نىھەن دەس کەوتى
سەرەم سېر مەنەن ، چا مەی ورەشان
چانەی مەورەشان ، بە چىش رى کەوتى

(۲۲۵)

مانگە شەو بە شەوق ، دامنەی شەوش دېرى
چا مەی نۇش كەرە ، خەم دلىش سېرى
وهش بەو وير كەرە ، چەن مانگە شەوى
سەر گۇر گەرسەی ، بە شەوق يۇش چېرى

بخش هشتم - دم را دریابیم

(۱۰۸)

از منزل کفر تابه دین یک نفس است
و ز عالم شک تابه یقین یک نفس است
این یک نفس عزیز را خوش می‌دار
کز حاصل عمر ما همین یک نفس است

(۱۰۹)

شادی بطلب که حاصل عمر دمی سست
هر ذرّه ز خاک کیقبادی و جمی سست
احوال جهان و اصل این عمر که هست
خوابی و خیالی و فریبی و دمی سست

(۱۱۰)

تا زهره و مه در آسمان گشته پدید
بهتر ز می ناب کسی هیچ ندید
من در عجبم ز می فروشان کایشان
به ز آنچه فروشند چه خواهند خرید؟

(۱۱۱)

مهتاب به نور دامن شب بشکافت
می‌نوش، دمی بهتر ازین نتوان یافت
خوش باش و بیندیش که مهتاب بسی
اندر سر گور یک به یک خواهد تافت

(۲۲۶)

هیچ کهس دهس په سیش ، نه ویهند به سه وای
ئیسهیت وهش کهره ، بانه گنی گرده وای
مهی نوش مانگه شه و ، ئهی مانگ چن مانگی
جه ئاسمان گیلقو و پهیمان مهی گرده وای

(۲۲۷)

قافله و عۆمریمان ، چ زوو مه ویه رق
چه نی مهی و نهی ، شهوان کهره پق
ساقی خه فه توو ، سه وای نا حه زان
مه وه ره پیالهی ، مهیم ده ، شه و بق پق

(۲۲۸)

شه فه ق که له شیر ، زوو خیز سه حه ری
قو قولی قوقوش ، وانما پهی بھری
یانی های هورزه ، شه و ویه رد شه فه ق
چی هوردان ده وار ، تؤ بی خه وه ری

(۲۲۹)

وه ختوو پارشیوین ، هورزه ما يهی ناز
نه رم نه رم ، مهی وه ره و کوک که ره ئا ساز
ئانی مه نینی ، که سشا نمه مانق
ئانیچ لواينی ، که سشا نمه يوه باز

(۱۱۲)

چون عُهده نمی شود کسی فردا را
حالی خوش کن تو این دل شیدا را
می نوش به ماهتاب، ای ماه که ماه
بسیار بگردد و نیابد مارا

(۱۱۳)

این قافله‌ی عمر عجب می گزرد
دریاب دمی که با طرب می گزرد
ساقی، غم فردای حریفان چه خوری؟
پیش آر پیاله را که شب می گزرد

(۱۱۴)

هنگام سپیده دم خرسوس سحری
دانی که چرا همی کند نوحه گری
یعنی که نمودند در آینه‌ی صبح
کز عمر شبی گذشت و توبی خبری

(۱۱۵)

وقت سحر است، خیز ای مایه‌ی ناز
نرمک نرمک باده خور و چنگ نواز
کانها که به جایند نپایند کسی
و آنها که شدند کس نمی آید باز

(۲۳۰)

سۆچەن نازەنین، ئەی بىت، خەرامان
شەراوھى بارە، دەسم بە دامان
وستەن لى خاکى، ملويىن جەم و كەى
ئى ئامە و لواي، نەورقۇز، خەرمانان

(۲۳۱)

سۆچەن با دەمهى، تەپ كەرم بە مەھى
شىشى نام و نەنگ، دەيمى ئە و توھنەھى
دەس جە ئە عمالۇو، درېزىمان كىشىم
دەس لى زولۇنى يار، دامنەھى چەنگ پەھى پەھى

(۲۳۲)

رۇيوه فرە وەشەن، نە سەرد وو نە گەرم
ھەور تۆزە و گۈلىش، خاس شۇرۇدە بە شەرم
نالىھى بۆلۈبۈل مەھى، چەنلىك زەردى
بە زوان پەھلەۋى: مەھى وەردى بە نەرم

(۲۳۳)

فەسلىو گۈلأنەن، لا جىقى يَا بۇيىسان
چەنلى دوى يەرى، يارى پەرىسان
پىالىھى پەپ كەردى، مەھى وەرى سۆحان
جە مزگى و بەھەشت، دىلشان ھۇر كىيان

(۱۱۶)

هنگامِ صبح ای صنمِ فرخ پی
برساز ترانه ای و پیش آور می
کافکنده به خاک صد هزاران جم و کی
این آمدنِ تیرمه و رفتتن دی

(۱۱۷)

صبح است، دمی بر می گلنگ زنیم
وین شیشه‌ی نام و ننگ بر سنگ زنیم
دست از امل دراز خود باز کشیم
در زلفِ دراز و دامن چنگ زنیم

(۱۱۸)

روزی ست خوش و هوا نه گرم است و نه سرد
ابر از رخ گلزار همنی شوید گرد
بلبل به زبان پهلوی با گل زرد
فریاد همی زند که: می باید خورد

(۱۱۹)

فصلِ گل و طرفِ جوییار و لب کشت
با یک دو سه تازه دلبری حور سرشت
پیش آر قدح که باده نوشانِ صبح
آسوده ز مسجدند و فارغ ز بهشت

(۲۳۴)

شنه و نهورقزی، وه شهن جه رهووی گول
نیشدنی سهر چیمهن، تو و یار وو بولبول
جه هیزی هه رچی، واچی وهش نیه
ئارق وهشت بو، هیزی به ستش کول

(۲۳۵)

ساقی سهوزه و گول، چ وهش رازیانو
قهیرش بزانه، تانه زاکیانو
مهی نوش که و دهس کهن، کهره گول، مدیهی
سهوزه و گول چ زوو، لی خاک نریانو

(۲۳۶)

چوون هه راله برهم، نهورقز پیالهی دهس
تو و گول پهی ساتهی، پیوه گیردی دهس
مهی وه رب وهشی، که چه رخی روو گرژ
ناگا جه خاکیت، گیرو هه رهی ههس

(۲۳۷)

هه رسات وه نه وشه، گجی بنیق بویاخ
شنه و شه مالیش، گول که رق په رداخ
هوشیار که سیوهن، چه نی سیم وه ری
مهی وه رق و پیالهی، دق توه نی پهی داخ

(۱۲۰)

بر چهره ی گل نسیم نوروز خوش است
بر صحنِ چمن روی دل افروز خوش است
از دی که گذشت هر چه گویی خوش نیست
خوش باش و ز دی مگو، که امروز خوش است

(۱۲۱)

ساقی، گل و سبزه بس طربناک شده ست
دریاب، که هفته ی دگر خاک شده ست
می نوش و گلی بچین، که تا درنگری
گل خاک شده ست و سبزه خاشاک شده ست

(۱۲۲)

چون لاله به نوروز، قدح گیر به دست
بالله رخی اگر تو را فرصت هست
می نوش به خرمی که این چرخ کبود
ناگاه تو را چو خاک گرداند پست

(۱۲۳)

هر گه که بنفسه جامه در رنگ زند
در دامنِ گل باد صبا چنگ زند
هشیار کسی بود که با سیمبری
می نوشد و جام باده بر سنگ زند

(۲۳۸)

هۆرزه و مەودره ، خەموو و يەردەی
وەش بە، بە ساتھى، هۆرپىركە كەردەي
ئەر دۇنيا وەفاش، پەي كەسەي بىا
نۇگە و تۇ نەگنى، جە لاش سەر كەردەي

(۲۳۹)

جە چەرخى گەردوون، نادىيار نۇقمنەن
مەي وەردى وەش دل، دەورش چ فەرقەن
ئەر دەورش بە تۇ، يَاوا مەنالە
جامەين جەم چا دەور، مەنۇشان سەختەن

(۲۴۰)

جە گرددەرسىيە، تۇ بەرشى خاستەر
تاتاي زولف لەيلى، چىنگ گىيرى خاستەر
وەلتەر چانەي كە، چەرخ و نىت مجو
ھوون ھەنگۈور مجى، لى پىالەي خاستەر
(يا)

جە گرددەرسىيە تۇ، ئەر بەرشى خاستەر
و يت بالۇچنى سەر، زولف يارى خاستەر
وەلتەر چانەي كە، چەرخ و نىت مجو
ھوون پاكى مجى، لى پىالەي خاستەر

(۱۲۴)

برخیز و مخور غمِ جهانِ گذران
خوش باش و دمی به شادمانی گذران
در طبعِ جهان اگر وفایی بودی
نوبت به تو خود نیامدی از دگران

(۱۲۵)

در دایرهٔ سپهرِ ناپیدا غور
می نوشن به خوشدلی که دور است به جور
نوبت چوبه دور تورسد، آه مکن
جامی سست گمه جمله را چشاند به دور

(۱۲۶)

از درسِ علومِ جمله بگریزی به
وندر سرِ زلفِ دلبُر آویزی به
زان پیش که روزگار خونت ریزد
تو خونِ قنینه در قبح ریزی به

(۲۴۱)

زهمانه که سهی ، زانو پیس وو نهندگ
پهی خهموو دوئیاى ، نیشوره دلتهنگ
مهی وهره چی جام ، گوش دهه نالهی چهندگ
تا جامی توشان ، نه دان نه ئه و سهندگ

(۲۴۲)

به ئامهی وەھار ، مەويەرق زمسان
وەرق عۆمریمان ، مەدريق ئاسان
مهی وەرە ، نه خەم ، حەکیمی واتەن:
ژارى خەم بە مەھی ، لا بريق ئاسان

(۲۴۳)

وەلتەر چانەی کە ، ئامیت نەمانق
مهی وەرە جە دل ، خەمیت مەرفانق
سەر پەلكى ، ياريٽ ، بەن بەن وازكەرە
وەلتەر کە بەنۇو ، لەشیت نەمانق

(۲۴۴)

مهی وەرە عۆمرى ، حەسابى ئىنەن
سەمەر وو سەردەم ، جەوانى ئىنەن
وەختى مۇل و گۆل ، ياران گەرسەرمەس
ساتەی وەشت بۆ ، زىنەدگى ئىنەن

(۱۲۷)

ایام زمانه از کسی دارد ننگ
کو در غمِ ایام نشیند دلتانگ
می خور تو در آبگینه با ناله‌ی چنگ
زان پیش که آبگینه آید بر سنگ

(۱۲۸)

از آمدن بهار و از رفتن دی
اوراق وجود ماهی گردد طی
می خور، مخور اندوه، که گفته ست حکیم:
غمهای جهان چو زهر و تریاقش می

(۱۲۹)

زان پیش که نام تو ز عالم برود
می خور که چو می به دل رسند، غم برود
بگشای سر زلف بتی بند زبند
زان پیش که بند بندت از هم برود

(۱۳۰)

ای دوست بیاتا غم فردا نخوریم
وین یک دم عمر را غنیمت شمریم
فردا که ازین دیر کهن در گذریم
با هفت هزار سالگان سربه سریم

(۲۴۵)

هاونشین مهی بی ، ملکوو شای ئینه
دهنگی چهنگ نهوای ، داورووی ئینه
جه ئامه ولوای ، پوان ویرمه که
وهش به مهقسوودوو ، زیندەگی ئینه

(۲۴۶)

ئارق تۆ سەوايت ، نىنهن جە دەس پەس
ئەندىشە و سەوايت ، هەوەسىۋەن بەس
ئەر دل بىدارى ، خراو مەكەرە سات
باقى عۆمر بە قاش ، نەويەن پەھى هىچ كەس

(۲۴۷)

دۇنيا بى مەی و ياساقى هيچەن
بى نەواي شەشال ، عىراقىي هيچەن
تەماشا و ئەحوال ، دۇنياي مەكەرە روو
غەيرى سەفao سەير ، ئەلباقى هيچەن

(۲۴۸)

تاکەی خەم وەرروو ، ئانەم بۇ يانە؟
بە دل وەشى عۆمر ، مەويار وو يانە؟
جامەيم پەھى پەركەر ، لېم مەعلۇوم نەھەن
ئى هەواي مژۇو ، ھۆر مزىق يانە؟

(۱۳۱)

با باده نشین، که مُلکِ محمود این است
وز چنگ شنو، که لحنِ داود این است
از آمده و رفته دگر یاد مکُن
حالی خوش باش، زآنکه مقصود این است

(۱۳۲)

امروز تو را دسترسِ فردا نیست
واندیشه‌ی فردات بجز سودا نیست
ضایع مکن این دم ار دلت بیدار است
کاین باقی عمر را بقا پیدا نیست

(۱۳۳)

دورانِ جهان بسی و ساقی هیچ است
بسی زمزمه‌ی نایِ عراقی هیچ است
هر چند در احوالِ جهان می نگرم
حاصل همه عشرت است و باقی هیچ است

(۱۳۴)

تا کی غم آن خورم که دارم یانه؟
وین عمر به خوشدلی گذارم یانه؟
پُر گُن قدح باده که معلوم نیست
کاین دم که فروم برآرم یانه

(۲۴۹)

تا پیتوه ده سوو، مؤشتاب نه که رم
دم او خه می و دشی، به تاق نه که رم
هه رزه مهی و هرم، و هلتهر جه شه فهق
شه فهق فره مزیو و میراق مه که رم

(۲۵۰)

ئهی دوس بق خه موو، سه وای نه و هرم
قهیر ساتا زانم، به و دش سه رکه رم
سه وای چی کونه، دو نیای بولی هرم
چه نی حهفت هه زار، سالان سه ر به رم
(یا)

رده فیق با خه موو سه وای نه و هرم
قهیر ساتی زانم، به و دش سه ر به رم
سه وای چی کونه، دو نیای وی هرم
حهفت هه زار سالی، سه ر مه تیان سه رم

(۲۵۱)

له شت نا چیروو، فه له کهی بی باک
مهی نوش جیهانیش، هر پیسنه زق حاک
چوون ئه و دل، ئاخر، غهیری خاک نیه ن
تو زانه سه ر خاک، نیه نی و نای چیز خاک

(۱۳۵)

تادست به اتفاق بر هم نزnim
پایی زنشاط بر سر غم نزnim
خیزیم و دمی زنیم پیش از دم صبح
کاین صبح بسی دمد که مادم نزnim

Institut Kurde de Paris

(۲۵۲)

مهی بنیه لهپ دهس، دلمن مهله رزق
عومری که لپامان، چوون و هلگ مه ریزق
با زاندی ئەیروو، جەوانى ئاوهن
و دسین هۆشیار بە، و درمهنه هۆرزق

(۲۵۳)

لچ پەی لچ گۆزى، بەردم بەو نیاز
بەشکەم پیم بەخشۇ، عۆمریوە دراز
لچ نیالچ مۇو، واتش ئى يەک راز:
مهی وەرەو نەمەیوە، پەی ئى دۇنیاى باز
(یا)

لچ بەردم پەی لچ، گۆزى بەو نیاز
بەشکەم بە من دوق، عۆمریوە دراز
لچ نیالچ مۇو، واتش پەیم يەک راز:
بى خەم مەی وەرە، نەمە گىلىوە باز

(۲۵۴)

ئالاو نیفاقى، سەواى لا بەرروو
بەریشى چەرمەم، شەراوەى وەرروو
پەيمانەو عۆمرىم، يىاوا بە حەفتا
وەشىھى نەكەرروو، ئىسە كەى كەرروو؟

(۱۳۶)

لب بر لب کوزه بردم از غایت آز
تسازو طلبم واسطه‌ی عمر دراز
لب بر لب من نهاد و می گفت به راز:
می خور که به این جهان نمی آیی باز

(۱۳۷)

فردا عَلَمِ نفاق طی خواهم کرد
با موی سپید قصد می خواهم کرد
پیمانه‌ی عمر من به هفتاد رسید
این دم نکنم نشاط، کی خواهم کرد؟

(۲۵۵)

خهیام ئه ربه مهی، مه سنه نی و هش به
چه نی یار وو مهی، بھر بھری و هش به
ئی دزنيای تاسه ر، چه نی کھس نیهن
چنگ نه زولف و چه نگ، گیر کھری و هش به

(۲۵۶)

بالامان سوویا، پهی چه رخی چه پ گھرد
ھەلسی چه مامان، چوون جه یحون و یه رد
شەرارەی دوزەخ، پەنجى بى گەنجمان
فردە و سیش ساتەی، و هشی ئىمەش بھرد

(۲۵۷)

تا کھی عۆمروو تۇ، بە قۆزى و یه رق؟
يا جە راو بىھى و نەو یهى مەو یه رق؟
مهى و ھرە عۆمرەی، خەم ناشۇنىشى
خاستەر بە و ھرم و مەسى بوو یه رق

(۱۳۸)

خیام اگر ز باده مستی، خوش باش
با لاله رخی اگر نشستی، خوش باش
چون عاقبت کار جهان نیستی است
انگار که نیستی، چو هستی، خوش باش

(۱۳۹)

گردون نگری ز قدّ فرسوده ی ماست
جیحون اثری ز اشک پالوده ی ماست
دوزخ شرری ز رنج بیهوده ی ماست
فردوس دمی ز وقت آسوده ی ماست

(۱۴۰)

عمرت تا کی به خودپرسی گذرد؟
یا در پی نیستی و هستی گذرد؟
می خور که چنین عمر که غم در پی اوست
آن به که به خواب یا به مستی گذرد

خه بیامی یوگنی برتلس

(۲۵۸)

چی تهرسم چیولای ، نهیاوم دۇنیاى
چەنی ھاو دەمان ، نهويارم دۇنیاى
قەیروو ئى ساتھى ، زانم نهيمى لىش
بى تەرس جەلواى ، بوييارم دۇنیاى

(۲۵۹)

عاشقۇ شىپۇيا ، مەسىئىم ئارق
کووجىيەو بۇتانە، كەوتىئىم ئارق
ويمان جە هەستى، خاس خەلاس كەرددەن
گرسات دلىبەرەو، ئەلەستىئىم ئارق

(۲۶۰)

ماچان مەی مەودەر ، بەلأ كېش مەوى
رۇ مكافاتى ، چۈسک كېش مەوى
حەقەن بە ھەردۇھ ، عالىەمى مىزۇ
ساتھى بە شەراو، كە سەر وەش مەوى

بیست رۆباعی - خهیامی ئار تور کریستین سن
دۆكتور فەرەیدوونى بەدرەئى

(۲۶۱)

هاوار پەی دلھى، سۆزەن نە بولىش
تىرى يەك بىرڙانگ، نە كەوتە بۇ تىش
پۇيىوه كە بى مەھى، سەر بەرە تەنبا
پۇيىون ئەو پۇحىت، مەدو سەدان نىش

(۲۶۲)

چۈون ئاواھ ولى جۇرى، واڭزە جە دەشت
پۇيىوه تەر نۆگەو، عۆمۈريم شى جە دەست
خەموو دوى پۇا، نەمەينە وىرم
پۇيىوه كە نامەن، پۇيىوش كە گۆزەشت

(۲۶۳)

ھەر چەن مەھى حەرام، تاكى مەھى وەرق
چىنە و چەنى كى، ياكەى مەھى وەرق
ئەر ئى چوار شەرتە، جەمى بان سەر جەم
گىلەى نەوەرو، ژىرەى مەھى وەرق

(۲۶۴)

تۇزانى بى پۇح، پاپايىرە ملى
پایوھ پەر ئەسرا، فۇتىايىرە ملى
مەھى وەر نەهزانى، جە كۆئامىنى
وەش بە نەهزانى، كۆگەرە ملى

(۲۶۵)

جهه ده فته ری عوْمر، تۆ پاک مه وو بی
چیر چه پۆک ئە جەل، هیلاک مه وو بی
ساقى وەش لە قای، بی خەم مە نى شە
زوو ئاویو ھەم دە، كە خاک مه وو بی

(۲۶۶)

من چن را سەیرى، دە ور وو بەر كەر وو
ئا وە و جقى كە و سەر، چا باخە و دە وو
سە حرا بى بەھەشت، كەم كە باس دو و زە خ
لى بەھەشت نى شە، لاى بەھەشتەر وو

(۲۶۷)

فامەی كە جە را و، وەش بە ختىت گىلى و
رقى و سەد را تۆ، پەھى ئىنھى چەر و
قە ير و و ئى ساتھى، زانە كە نىھەنى
تەرەھى نە زىق، كە دەس كەن كرىق

(۲۶۸)

مەی و دە وو نا حەز، فریم چەپ و دە راس
ماچان مە و دەر مەی، دۇز دینەن بە راس
من چوون زانام مەی، دۇز من بە دینەن
و دللاھى و درووش، هوون دۇز من پەيم خاس

(۲۶۹)

گه ردوون جه گیلایت، وەش حال نیهنا
یاگئی مۆچیاریت، هېچ سال نیهنا
مەکەر مۆچ یاریم، من نەژنەوانا
زانە من ژیسرورو، وەش فال نیهنا

(۲۷۰)

جه گرد عیلم بەرسى، تۆ بەغار خاستەر
ویت بالۇچنى سەر، زۆلەنگى يار خاستەر
وەلتەر چانە کە، چەرخ و نیت مەرق
ھوون پاکى کەرى، پىالەنی پار خاستەر

(۲۷۱)

لاى شەرع و دین مەنی، نازەریف، وەشەن
لەپ دەس چوون شاد، مەنی زەریف وەشەن
تالەن و حەرام، وەشم مەنی وەنەش
چى دۇنيا حەرام، لام شەریف وەشەن

(۲۷۲)

چى دۇنيا سەذ سال، يايەك پۇمانى
تاکەنی گرد روپىوه، ئەسیرىو فامى
گۈزەنی پەرمەدە، وەلتەر چانە کە
کەرامان گۈزى، پەنی يانە و سانى

(۲۷۳)

تقوتا مهه تاوی، خزمه ت، یاران که
بنه پهت پیسی و، درقی ویران که
بژنه و قسی راس، عۆممەر خهیامی
را پیمه و مهی وهر، یا که ئیحسان که

(۲۷۴)

خهیام که خهیمی، حیکمەتی و رازی
که وت لى کوورهی خهم، سوت دل نارازی
ته نافه و عۆمریش، پائه یرهی بريما
دەراللئی ئەزەل، ورهت بەزازی

(۲۷۵)

مهی واردەی من کھی، پھی وھشی بیهەن
یا پھی خراوی و، بی دینی بیهەن
بی ئەدەب نیهەنا، واتم یەک ساتھی
ویم جه ویم کنیه و، مەيلم مهی بیهەن

(۲۷۶)

خودا که شیلاش، ئى ھەپی ئیمە
زانی چى دۇنیا، چېش مهی پى ئیمە
گوناباریمان، بى، مەيل ئاد نیهەن
سۆچنای قیامەت، چى وست پى ئیمە

(۲۷۷)

گرد و هخته‌ی مهیلوو، شهراوی که‌روو
گوش به‌ناله‌ی نهی، یا هووی ده‌درور
ئه‌ر خاکم که‌ران، گوزی گوزه که‌ر
گرد ساته‌ی په‌ر ویم، شهراوه‌ی و‌هروو

(۲۷۸)

تاكه‌ی به‌بهرات، یا یاسین ساقی
مهیخانان به‌هرات، بژناسین ساقی
پفیوه که‌لله‌شمان، به‌ران مهیخانه
لام و هشتہر جه‌شمه، به‌راتین ساقی

(۲۷۹)

واستب بنه‌پهت، عۆمریت مه‌حکم بتو
ساته‌ی جه‌عاله‌م، دلت بی‌غم بتو
تق‌ده‌س مه‌کیش، جه‌وارده‌ی شهراو
تاله‌زه‌ت عۆمریت، هه‌ر ساتوو ده‌م بتو

(۲۸۰)

کون مه‌حردم پازه‌ی، واچوو په‌یش یه‌ک ده‌م
بز ئەزه‌ل چه‌نی، و‌هش بیه‌ن ئاده‌م
زاده‌ی مه‌ینه‌تتوو، بریزیای گل خه‌م
گیللا چى دۇنیاوا، هورش گیرت قه‌ده‌م

* * *

باویچم واچو:

فره گیلانی، هانی و ههواران
سەرمەس بە شنە و ئاسەر دیاران
دەسم لى دەسوو دۆسسوو نازاران
ئىسە تو وىنى ئى سەرمەزاران
بۇسانى تەزىنەن چەمەپای واران

Institut Kurde de Paris